

Народ је оно над чиме се историја обавља, премда њени творци воле рећи да је народ оно због чега се обавља. Сумњам. Да је тако, ниједан озбиљан народ не би имао никакву историју и био би срећнији него и са највећом.

Борислав Пекић

Патријарси - румунски
Г. Теоктист и
српски Г. Павле,
у Саборном храму у
Крагујевцу,
19. јуна 1995. године

Календник

БРОЈ 1-3 ЗА 1995. ГОДИНУ

ДОНОСИ:

ПАТРИЈАРХ РУМУНСКИ Г. ТЕОКТИСТ
У КРАГУЈЕВЦУ Стр. 5

Сава, епископ шумадијски
ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ОСЛОБОЂЕЊА
ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГАВРИЛА
И ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ НИКОЛАЈА Стр. 14

Димитрије Стефановић
ПРАВОСЛАВНИ СРБИ У ЧИКАГУ
И ШИРОЈ ОКОЛИНИ Стр. 20

Архимандрит Гаврило (Димитријевић)
ПРАВОСЛАВНА НАРОДНА
ХРИШЋАНСКА ЗАЈЕДНИЦА Стр. 21

На насловној страни: храм Вазнесења
Господњег у Рудовцима
На последњој страни: горња фотографија –
детаљ са централне прославе Савиндана у
Крагујевцу, 1995. године;
доња фотографија – епископ шумадијски Г. Сава
приликом једне од бројних посета Дечјем дому
Свети Јован Крститељ у Тополи

Епископ шумадијски Г. Сава
освећује Дечји дом Светог
Јована Крститеља у Тополи

КАКО ЈЕ ДОШЛО ДО ОТВАРАЊА ДОМА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ТОПОЛИ?

Међу првим жртвама рата, који још увек траје, била су деца. Тако је било и током Другог светског рата. Као што је тада Црква међу првима притецла у помоћ прво деци, а потом и њиховим родитељима, тако је било и сада. Први глас се чуо из Новога света, глас госпође Викторије Трбуховић, дипломиреног теолога, супруге протојереја Растика Трбуховића, пароха лакаванског, држава Њујорк. Њен предлог је био да се у Крагујевцу отвори дом за децу која су настрадала у овом рату и остала без свога родитељског дома. Њој су се одмах придружили протонамесник Милош Миловановић, парох из Нијагара Фалса, Канада, и госпођа Мирјана Филиповић, супруга свештеника Драгана Филиповића из Питсбурга. Пошто је постигнута сагласност да Дом отворе епархије: источноамеричка, канадска и шумадијска, створени су у Америци и Канади одбори за Дом, с благословом епископа канадског господина Георгија и источноамеричког господина Митрофана, а такође и у Крагујевцу.

А „за њих није било места“ у Крагујевцу.

Где сместити децу без родитељског дома?

Најприродније је било да се овај Дом отвори у Крагујевцу, у седишту Епархије, у граду где би ова деца могла наставити универзитетске студије, а и због организације која би се овде најлакше извела.

С обзиром да у Крагујевцу немамо црквених зграда, били смо приморани да од градских отаца, у Крагујевцу, у другој половини 1992. године, затражимо напуштену и руинирану школу крај манастира Драче. Процедура је трајала неколико недеља. Сазван је референдум на коме је „народ“ Драче требало да одлучи да ли се може у овој згради, која је практично неупотребљена, отворити Дом за оне који су без дома. Пошто је „народ“ дао сагласност, потпредседник скупштине општине Крагујевац је довоeo делегацију Драчана код Епископа да их лично увери да то неће бити случајно „поп-

овска школа“. Будући да ови делегати примају свештеника у кућу, поставља се питање да ли убудуће треба свештеник, који је морао завршити „поповску школу“ да би био свештеник, да улази у њихове домове када не желе у својој средини такву школу.

Док се чекало на милост и немилост оних који немају слуха за туђе невоље, стручњаци су оценили да не вреди улагати средства у ову зграду која је далеко од града, а што ће отежати и одлазак деце у школу.

Тада смо затражили једну напуштену амбуланту у граду. Нисмо је добили, а она је и данас празна. Зрачак наде нам је пружила управница једног новог здравственог центра, понудивши нам 700 квадратних метара неискоришћеног центра. Међутим, и ово је осуђено и то баш у време када је по други пут, овим поводом, дошла црквена делегација из Јужног Чикага.

Када је дошло до интервенције Српске академије наука и уметности, Скупштина општине Крагујевац нам је понудила једно празно обданиште у центру града. Наша радост је била кратка, јер „зли дух који помрачује мисли и збуњује памет“ порадио је да нам се ова зграда уступи на две године, а што је у решењу избегнуто да се каже. Зграда нам је понуђена на „одређено“ време. А шта са децом после „одређеног“ времена? Одлучили смо да одустанемо од идеје да отворимо Дом за децу, а онда се опет јавила госпођа Викторија и рекла: „Зар није срамота да се на територији Српске православне цркве у Оточаству не може наћи једна кућа за Дом који треба да окупи незбринуту децу?“ И онда смо продужили даље да се молимо Светом Николи, коме смо мислили да посветимо будући Дом.

Међутим, „појави се човек, послан од Бога, по имениу Јован“ (Јов. 1:6).

На празник Обретења главе Св. Јована Крститеља, 24. фебруара/9. марта 1993. године, делегација Скупштине општине Топола дошла је у куртоаузну посету Епископу шумадијском. Том приликом, Епископ се покажао да не може да реши проб-

лем смештаја за децу која остало је без свога дома, а сада немају где главу склонити. Градски оци из Тополе одмах понудише део обданишта у Тополи, а што је прихваћено оберучке с тим, да Дом понесе име Светог Јована Крститеља, који је још као дете, оставши без дома родитељског, отишао у пустињу „док се не показа у Израиљу“ (Лука 1:80).

Одмах затим је Одбор при Епархији шумадијској набавио сав потребни (мат) инвентар и оспособио Дом за пријем првих питомица. Три прве питомице су стигле одмах после завршетка школске године и седам недеља провеле у Епископији у Крагујевцу, чекајући да се прикупи већи број деце од 5 до 12 година.

Освећење Дома

После одслужене архијерејске литургије на Опленцу, у току које су саслуживали, поред осталих, протојереј Растика Трбуховић, из Лакаване, Њујорк, и протонамесник Милош Миловановић, из Нијагара Фалса, Канада, епископ Сава је извршио освећење Дома Св. Јована Крститеља. После освећења Епископ се захвалио Скупштини општине Топола, на челу са господином инг. Милованом Маринковићем, који је свесрдно помагао акцију у вези са отварањем Дома и активно учествовао у решавању свих проблема, а њих је било на претек. После Епископа су говорили г. Милован Маринковић и протојереј Растика Трбуховић.

Након пријема за присутне госте, који су испунили Дом, гости су разгледали просторије Дома у пратњи Весне Ерић, управнице Дома.

Крајем месеца августа 16 девојчица стигло је у Дом и он је, с Божијом помоћу, после многих невоља и потешкоћа, отпочео свој рад и служење Христовој „најмањој браћи“ (Мат. 25:40).

Данас у дому имамо 32 девојчице.

САВА, епископ шумадијски

ПОСТАЛИ СМО СЛОЖНА ПОРОДИЦА

Епархије – шумадијска, источно-америчка и канадска 1993. године, својим заједничким залагањем успеле су да отворе Црквени дом, за унесрећене девојчице са ратног по-дручја које су остала без родитеља.

Епископ шумадијски Господин Др Сава одмах је оформио Управни одбор за дечији дом и настојао је свим снагама да дом буде отворен у Крагујевцу, за што има много разлога, али на жалост градске власти нису дозволиле. Разумевањем и добротом одговорних из Скупштине општине Топола добивено је место за дечији дом у Тополи.

После освећења Дома одмах је примљено радно особље и постављена је управница дома. У јуну месецу 1993. године девојчице су већ почеле пристизати за дом. Прве су дошли две рођене сестре Зорица и Миланка Вуковић из Босне. Пошто су се у дому изводили грађевински радови и кречиле просторије, девојчице су биле на двору код епископа Др Саве у Крагујевцу.

Били су то дирљиви сусрети Господина епископа са децом.

Сећам се како је, када сам у предвечерје довезао ове две девојчице из манастира Благовештења у Епископски двор, епископ Др Сава лебдео озарен Божанском љубављу. Учинио је леп дочек девојчицама, са много поклона и чашчавања, сео их на крило, са њима разговарао пазећи да их пита само оно што би их развеселило. А оне су биле уморне, исср-

пљене, уплашене и утучене, највише су ћутале и стиделе се. У очима владике Саве су се појавиле сузе када је сазнао да је девојчицама презиме Вуковић, као што је његово презиме, и узвикнуо је: „Каква је ово случајност, Боже драги хвали Ти“. За неколико дана ове девојчице су се одомаћиле, трчкаране су по Двору било их је милина слушати и гледати. Свакога дана су посећивале деда Владику много га заволеле, и увек га испраћале и дочекивале када би одлазио и долазио. Сва деца која су после пристизала, најпре су долазила у Владичански двор, ту боравила неколико дана па су онда ишла у Дом.

Дом је отпочео са радом крајем јула месеца.

Првих дана месеца септембра преузeo сам дужност управника од раније управнице Госпођице Весне Ерић. Божијом помоћу одржао сам и први састанак са радним особљем дома, где смо се договорили да свако свој посао мора радити са савешћу тачно и на време, јер све што чинимо судиће нам Бог и народ. Наш једини циљ и наше Свете Цркве јесте да ову унесрећену децу одгојимо и што је могуће лепше васпитамо и да их као одраслу и школовану предамо српском народу на част и понос. Како смо се договорили тако смо и радили, сви смо постали као једна мало већа срећна и сложна породица. Дом поседује све што је потребно за децу: смештај, храну, одећу, здравствену

заштиту, школу и др. Од њих 14 са колико је почeo Дом радити дванаест иде у школу, а две девојчице иду у предшколски одбој. Основна школа у Тополи њен директор и наставничко особље су децу срдечно прихватили, као и сама школска деца, тако да су брзо у Дом код њих стизала градска деца у посету.

У Дому постоји тачан програм рада, од ујутро до навече, васпитачице све пишу у дневну књигу, и ништа не сме да се изостави. Када имамо слободно време онда два пута у недељи деца похађају веронауку, сваке недеље иду у цркву и својим певањем учествују на Св. Литургији.

За наш Дом брзо се прочуло свуда па чак и у далеком иностранству, многи зову телефоном, пишу и сами долазе и доносе помоћ и поклоне деци.

Дом Св. Јована Крститеља у Тополи је душа и огледало наше Српске православне светосавске цркве, јер се у њему налазе деца најнесрећнија која су остала без својих родитеља, која добише другу мајку, мајку Цркву да се стара и брине о њима. Та деца стално држе оловке и бојице и цртају своје куће које су у пламену или изгореле, и цртају оца или мајку који су мртви изнакажени. У тој деци је присутан живот њихових огњишта, и то неће никад заборавити.

Баш када смо се почели припремати за прву славу Дечјег дома Светог Јована, морао сам се раздужити и оправдити од Дома и деце, што је било веома тешко и болно. Дома ћу се веично сећати, и носити у себи успомене и радости многе од те деце. Јер сваки мој долазак у Дом био је пропраћен радошћу, врата су увек била тесна да изиђу кад све похрле да ме дочекају, изгрле, изљубе, да се вешају о врат и да ме свашта испитују. Када бих одлазио за Крагујевац увек би биле на испраћају и говориле би – брзо нам се врати.

Молим се Богу за њих, за особље које их васпитава, за новог управника, драгог ми школског колегу и брата у Христу протојереја Драгољуба Ракића, да буду сви добро и здраво, да деца добро уче и да постигну све најлепше у животу, па да се наше Светосавље може поносити и дичити са њима.

Милан Борота, протојереј

РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА ОПШТИНЕ ТОПОЛА Г. МИЛОВАНА МАРИНКОВИЋА НА ОТВАРАЊУ ДОМА СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ТОПОЛИ

Није лако, у оваквим временима, пронаћи смислене речи, посебно када треба говорити о последицама страшног рата у бившој Југославији и у српским крајинама. Многи, успешно или неуспешно, објашњавају шта нам се догодило, а Српска православна црква – Шумадијска, Источноамеричка и Канадска епархија – и тополска општина настојале су да учине нешто конкретно и ублаже последице пострадања.

Наша Света Црква и поред многих духовних и хуманитарних дела, има снаге да свима нама у српској матици укаже како да помогнемо пострадалој браћи. Зато је у општини Топола благонаклоно прихваћена иницијатива Преосвећеног владике шумадијског Господина доктора Саве да се пронађе могућност за збрињавање, на жалост, само малог броја деце, која су остала без родитеља. Поносни смо, што су наши суграђани у потпуности подржали ову акцију и тиме потврдили како је опленачки крај и завичај Карађорђевића увек достојан времена и да је поново Топола на располагању српском народу.

Обећавам да ћу лично, уз сарадњу грађана и институција општине, учинити све, да Топола, нашим новим суграђанима, буде друга породица. Стараћемо се да ублажимо ненадокнадиви губитак деци и да им омогућимо, да кроз процес васпитања и образовања, стекну предуслове да, када одрасту помогну да коначно Србија буде земља достојна своје духовне и демократске традиције.

Часни оци, драги гости, верујем, да ће и шире јавност, помоћи да овај пример буде мотивација да у Србији буде још хуманитарних акција, а Топола и даље све своје потенцијале ставља на располагање настојањима да српски народ, у свим крајевима, живи добро и срећно.

ПОДРШКА И ПОМОЋ СА СВИХ СТРАНА

(Дом за децу „Св. Јован Крститељ” у Тополи од 10. I до 1. X 1994.)

По завршетку првог полуго-дишта на зимски распуст је код својих отишло десет девојчица а четири су остале у Дому.

Оне су празник Христовог рођења провеле у Крагујевцу код свога „деда Владике” а биле су и у гостима код својих васпитачица.

Пошто је Дом под окриљем Цркве нормално је да се сви црквени празници достојно прослављају.

Тако је било и уочи св. Василија Великог – Нове године која је у Дому дочекана уз присуство деце и целокупног особља.

Потом долази празник, Сабор св. Јована Крститеља који је заштитник Дома и чије име носи, а то је и прва слава Дома која ће свечано бити прослављена.

На дан славе Архијерејску Литургију у храму св. Ђорђа на Опленцу служио је Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава са двојицом свештеника и ђаконом, а певале су монахиње из манастира Никоља заједно са девојчицама које су читале „Вјерују“ и „Оче наш“.

Потом је у Дому епископ Сава са децом пререзао славски колач и био њихов гост на ручку, на коме је било више званица.

За трпезом љубави су они којима је Дом на срцу и који га свесрно помажу а то су: председник СО Топола Милован Маринковић, академик Димитрије Стефановић са супругом, др Милан и др Даница Петровић, др Радмила Ерски, Радиша Пљакић, Радослав Јаковљевић, Предраг Чокић са супругом, Милан Милисављевић и наравно деца у улози домаћина и слављеника.

После славе, у Дому је живот кренуо својим ранијим током, почело је друго полуодиште а самим тим и веће обавезе и највише времена деца морају да посвете учењу.

Већих проблема око учења није било јер су васпитачице са децом свакодневно радиле, а када су у питању тежи предмети, помоћ је долазила од стране наставника који су држали допунска предавања у Дому.

Вредно је поменути наставника математике г. Пајовића који је деци редовно држао часове у Дому и наравно успех није изостао.

Једном недељно управник је држао часове веронауке тако да су деца могла да сазнају основне истине православне вере, а уз то су

сваке недеље учествовала на богослужењима у храму Рођења Пресвете Богородице или св. Ђорђа на Опленцу.

Деца су научила да одговарају на Литургији, да читају Апостол и антифоне и Символ вере.

Другог дана Вакрса, на Архијерејској литургији у храму Св. Ђорђа три девојчице су испред престоних икона читале антифоне а две апостоле испред амвона.

Потом су у Дому са Епископом поделила радост Вакрсења Христовог уз мноштво обожених јаја и такмичење ко ће пронаћи најчешће и поразбијати остала.

Захваливши се деци, Епископ их је позвао у госте другог дана своје крсне славе Св. великомученика Георгија и то је за њих био доживљај о коме ће дugo причати.

Дакле, живот деце у Дому није ни мало монотон, јер осим обавезног похађања школе и учења, ту су разне друге активности: бављење разним спортивима, затим су ту екскурзије, излети, шетње, одлазак у разне посете а било је и десетодневног летовања на мору.

Деца су укључена у разне секције у школи па се та активност преноси и у Дом, где дне саме импровизују разне представе, ор-

Принцеза Катарина Карађорђевић у посети деци у Дому Светог Јована Крститеља у Тополи

ДЕЧЈИ ДОМ СВЕТОГ ЈОВАНА КРСТИТЕЉА У ТОПОЛИ

ганизују мале концерте, организују квизове знања, саме праве слагалице а нису ретке ни мале модне ревије. У Дому је дакле све подређено деци и њиховом бљем животу.

Захвалност деце за све што се за њих чини је добро понашање и успех у школи јер није било слабих оцена а што је похвално било је и одличних ученика.

По завршетку разреда девојчице су отишли на распуст и вратиле се пред полазак на море на које су ишли са школом.

У међувремену (20. августа) у Дом је стигло још 17 девојчица и то петнаест из Теслића и две из Петриње. Тиме су сва места попуњена јер нема смештајних услова за више од 32 девојчице, мада су потребе много веће.

Девојчице које су дошли из Теслића су ученице основне школе од другог до шестог разреда а три су завршиле осми и у Тополи су кренуле у Средњу школу.

Од „старијих“ девојчица, које су прошле године дошли, у школу су пошли и две најмлађе, тако да имамо 29 основаца и 3 средњошколца.

Пријатељство између „старих“ и „нових“ брзо је успостављено, почело је дружење, играње и од 1. септембра заједнички одлазак у школу и учење и то је карактеристика наше велике породице у Дому „Св. Јована Крститеља“ у Тополи.

Жеља свих нас је да деца уз Божју помоћ и уз помоћ оних који се о њима старају, једног дана постану образовани и зрели људи, способни за самостални живот.

Пошто је Дом пројекат три епархије (Шумадијске, Канадске и Источноамеричке), логично је да оне и сносе терет његовог издржавања, али морамо рећи да има доста приложника и из других епархија и других земаља.

Помоћ Дому стиже и од хуманитарних организација које раде у нашој земљи а то су: Оксфам, Иосс, Есхо, Кер Интернејшенел и Црвени Крст.

Друштва која окупљају наше људе у иностранству такође помажу Дому а то су: „Српски културни форум“ – Франкфурт; „Група самосталних грађана“ – Франкфурт; „Немања“ – Дизелдорф и „Српска братска слога“ – Торонто.

Од друштвених и приватних предузета треба поменути: ДП „Јанко Стјачић“ – Лазаревац; ДП „Воћар-Паланка“ – Смедеревска Паланка; „Кооператива“ – Београд; „Завод за

учбенике Београд“; ДП „Графика“ – Младеновац; ПП „Тргокоп“ – Жабари и ПП „Типопромет“ – Сремски Карловци.

Највише помагача Дома је из редова оних који сами доносе помоћ, било личну, било сакупљену од других и овде заслужују да буду поменути: Верольуб Радивојевић, Лос Анђелес – Калифорнија, Драгиша Станковић, Ланген – СРН, Наташа Живановић, Швајцарска (у име групе од 27 приложника), Милан Поповић, Карбен – СРН, Милован Сурдуловић, Аугсбург – СРН; Др Александар Црногорац, Тибинген – СРН; Србољуб Грековић, Калгари – Канада; Ранко Милишић, Оберусел – СРН; Раде Цветковић, Цирих – Швајцарска; Анкица Тинтор, Торонто – Канада; Мирољуб Равић, Дубаи – У.А.Е. Милица Митић, Коло Српских сестара – Нирнберг; Викторија Трбуховић и Мирјана Филиповић, УСА; Коста Папић, Барбертон – Охајо; Мирјана Келемен, Парма – Охајо; Василије Стојковић, Базел – Швајцарска; Предраг Чокић, Десимир Нешић и Здравко Микичић из Ковачевца; Миодраг Петровић – „Мија“, Милован Гигић, Милоје Анђелковић, Мирослав Алавања, Радован Станичевић и Бранко Милетић из Младеновца; Златан Живановић из Селевца и Живорад Мијаиловић из Велике Крсне.

Пажњу и похвале заслужују Дом здравља и Болница из Младеновца који су лабораторијске анализе за

сву децу и особље Дома урадили без икакве накнаде и обавезали се да и у будуће из свог домена помажу деци.

На крају морамо поменути Ц.О. „Св. Цар Лазар“ из Торонта и одбор СПЦ за помоћ избеглицама преко кога нам је више пута упућена помоћ у храни.

Врата Дома „Светог Јована Крститеља“ отворена су од самог почетка за све оне који су желели да га посете.

Од црквених великодостојника у 1994. години осим епископа шумадијског Г. др Саве који је редовно посећивао Дом, два пута је посету учинио и епископ осјечко-пољски и барањски Г. Лукијан.

Од осталих посета, поред приложника који су доносили помоћ и представника хуманитарних организација, треба поменутиprotoјереја др Матеју Матејића из Колумбуса – Охајо; о. Милоша Миловановића, Нијагара – Канада; Верольуба Радивојевића, директора Српског радија, Л.А. – Калифорнија; др Исидора Граорца, Нови Сад; академика др Димитрија Стефановића, Београд, др Милана и др Даничу Петровић, Београд; др Радмилу Ерски, Крагујевац; Николу Перешића, председника СО Теслић и наравно председника СО Топола Милована Маринковића који је више пута и своје госте довоје да посете Дом.

Драгољуб Ракић, protoјереј

СЕЋАЊЕ

ПРИМАРИЈУС ДР МИЛУТИН ТОМАШЕВИЋ

Рођен је 7. августа 1934. године у Дебру, Вардарска бановина.

Од 1938. године, стално је настањен са својом породицом у Крагујевцу. Основну школу и Гимназију завршио је у Крагујевцу, а Медицински факултет на Универзитету у Београду 1969. године.

Две године је обављао општу лекарску праксу, а затим три године касније са одличним успехом положио специјалистички испит из офтальмологије на Медицинском факултету у Београду.

Све време је радио у Клиничко-болничком центру у Крагујевцу, где се afirmисао као изврстан офтальмолог, дијагностичар и оператор. Четири године био је начелник офтальмоловске службе КБЦ-а у Крагујевцу. У два мандата је био председник Српског лекарског друштвa, подружнице у Крагујевцу.

Бавио се и научним радом. Има више од 50 научних радова објављених у стручним часописима. Широм Југославије учествовао је на бројним састанцима офтальмолога. На њима је подносио реферате или приказивао своје успехе код тешких операција на оку.

Др Томашевић је издахнуо 23. септембра 1993. године.

Др Милутин
Томашевић

ЊЕГОВО БЛАЖЕНСТВО ПАТРИЈАРХ РУМУНСКИ ГОСПОДИН ТЕОКТИСТ У КРАГУЈЕВЦУ

Дана 19. јуна 1995. године Његово Блаженство патријарх румунски Г. Теоктист, који се тих дана налазио у посети Српској православној цркви, учинио је посету епархији шумадијској и њеном Епископу Г. Др Сави.

У пратњи патријарха Теоктиста налазио се и митрополит темишварски Николај, управник Патријаршијског двораprotoјереј-ставрофор Константин Прву и румунски викар у Банатуprotoјереј-ставрофор Мојсеј Јанеш.

Поред патријарха српског Г. Павла госте су пратили и ови епископи Српске цркве: сремски Василије, банатски Хризостом, бачки Иринеј, осечко-пољски и барањски Лукијан, као иprotoјакон Момир Лечић и Градимир Станић. Високе госте је пратио и министар вера у влади Србије г. Драган Драгојловић.

Мада је посета најављена за у 10 сати свештенство, монаштво и верници су већ од 9 сати пристизали и испуњавали Саборни храм као и простор испред цркве до улазне капије.

У 10 сати звона Саборног храма огласила су долазак двојице патријарха. Народ који се налазио на тротоарима испред порте Саборног храма, топлим и дуготрајним аплаузима поздрављао је драге госте.

Епископ Сава, са свештенством и монаштвом, дочекао је госте испред улазне капије Саборног храма. После поздрава, у литији, поворка је кренула у Саборни храм уз појање присутног свештенства, прођијајући се кроз шпалир народа.

На улазу у Саборни храм „Хор Младих“ је са галерије дочекао високе госте појањем „Достојно јест...“ После Доксологије Његово Преосвештенство епископ шумадијски Г. Др Сава, са Царских двери, обратио се гостима овим речима:

„Ваше Блаженство, Ваша Светост, Ваша Високопреосвештенства,

И ова Богом чувана Епархија шумадијска радује се Вашој данашњој посети, јер Ваша посета пада у време „када нас је невоља притисла“, како каже псалмопевац Давид.

Радујемо се посети Првопрестолника Румунске православне цркве, јер нам је један Господ, једна вера, једно крштење и исте невоље кроз које је пролазила и Румунска и Српска православна црква.

Прошли смо кроз више невоља у одбрани православне вере, и кроз те

невоље више смо се сродили. Бранили смо православну веру од унијатског прозелитизма, и Румуни и Срби. Српски народ никада није заборавио борбу кроз коју је православни румунски народ пролазио у Ердеју. Ми се сада сећамо светога Софронија, преподобног Висариона Сараја, епископа Никанора крушеводског, епископа будимског ученог Дионисија Новаковића, који су, и против царске забране, ишли у Ердеј да помогну једноверној браћи Румунима.

И ми смо имали наше Ердеје: Марчу, Жумберац, Врлику, али смо ипак успели да сачувамо православну веру у нашем народу.

Висте, Ваше Блаженство, дошли да, у овим тешким данима за српски народ, утврдите српски народ у православној вери. Ми нисмо сами. Са нама и Румунима је Господ Исус Христос; са нама је, ево, и Румунска православна црква. Зато са великим

пут налази у посети Српској православној цркви. Први пут је био у пратњи патријарха Јустинијана, а други пут у пратњи патријарха Јустина. У исто време ово је и његова друга посета епископу Сави.

Обраћајући се Преосвештеној епископу Сави, Патријарх Теоктист је рекао:

„... Доживљавамо радост у овом тренутку због присутности верника и свештеника које имате око себе; због присутности монахиња и младих верника који су нас дочекали овога дана...

Дошли смо са великом лубављу и вером у Вашу средину; дошли смо са тужним душама, али сада се наше душе радују...“

Позивајући присутни народ да се чува атеизације, прозелитизма и секташтва, који је сналазио и данас сналази и Румунску православну цркву, патријарх Теоктист се захвалио на срдачном дочеку, и на

Патријарх румунски Г. Теоктист дарује панагију епископу шумадијском Г. Сави радошћу поздрављамо долазак Ваш у овај Богом чувани град, који је, пре педесетак година, обојен крвљу деце мученика.

Вама и Вашој узвишену пратњи желимо пријатан боравак у нашој средини.

Ис пола ети Деспота!

Молимо Ваше Блаженство да, у знак сећања на посету овом Катедралном храму, примите икону Спаситеља коме заједно служимо!“

Обраћајући се патријарху Павлу, архијерејима, домаћину епископу Сави, свештенству, монаштву и присутном народу, патријарх Теоктист је изразио радост што се по трећи

крају, Његовом Преосвештеној епископу шумадијском Г. Др Сави предао на дар панагију.

Оба патријарха су потом ушли у олтар и уписали се у Јеванђеље, а затим су се дуго пробијали кроз народ, који је желео њихов благослов, да пређу у Епископију.

У Епископском двору Гости су се задржали, уз разговор и послужење, око један сат.

Нешто испред 12 сати, уз звук звона Саборног храма, испраћени срдачно од присутног народа и домаћина епископа Саве, гости су наставили пут за манастир Жичу.

Д.М.С.

Наш Видовдан

КРСТ НОСИТИ НАМА ЈЕ СУЂЕНО

Рече Господ: „Ко хоће за Мном да иде нека се одрече себе и узме крст свој, и за Мном иде” (Мк. 8,34).

Доспод Исус Христос дошао је у свет, не да му Служе већ да служи. Зато Он и не нагони људе пред Собом на крст, већ их позива да следују Њему, највећем Крстоносцу. Пре него што је упутио овај позив Господ је предсказао Своје страдање, на име: да ће га окривити старешине и главари свештенички и књижевници, и да ће га убити, и трећи дан да ће устати (Мк. 7,31). Он је зато и дошао у свет, из превелике љубави, да буде Пут којим ће људи ићи. Дошао је да буде први у мукама и први у слави; дошао је да покаже да је могуће, и да учини могућим, све оно што су људи сматрали немогућим.

Господ не нагони и не приморава, но предлаже и препоручује: Ко хоће? По својој слободној вољи људи су пали у грех, по својој слободној вољи људи треба да се ослободе греха. Он не крије да је лек горак, но Он олакшава људима да га узму јер га Он први узима, иако здрав, и показује његово спасоносно дејство.

Свакоме човеку одређен је у животу одговарајући крст и, хтео или не хтео, он је дужан да га носи. У животу људи крстови су веома различити, већи или мањи. Неки су изгубили децу, неки родитеље или рођаке – који су били нада и ослонац њиховог живота; неки су изгубили имање и углед, некима су чланови породице пали у грех и морално посрнули; неки су остали без руке или ноге, други су изгубили вид, трећи слух... велики раздори и несу-гласице између деце и родитеља, раздори и неповерење међу супружницима често причинавају не мале крсне муке и страдања. Једном речју нема човека на Земљи, а да нема свој животни крст. Но тежина крста много зависи од људи. Зависи од тога како и којим путем они носе свој крст: да ли иду за Христом или за саблазним овога света „који у злу лежи”.

Број оних које је привукла саблазан света велики је и сваким даном је све већи. У том броју су они који мисле да ће у греху и пороку наћи олакшање својој невољи. Они безумно упропашћују своје духовно богатство: „Јер каква је корист човеку ако сав свет добије, а души својој науди? Или какав ће откуп дати човек за душу своју?” (Мт. 16,26).

Није мали број ни оних који, пуни живе вере и наде, носе свој животни крст и корачају за Господом. Велики је број исповедника и мученика који иду за Спаситељем, убеђени да је Христос Пут, Истина и Живот (Јн. 14,6). Такви хришћани иду без колебања за Њим. Можда им је у почетку терет крста изгледао неподношљив, али захваљујући својојјакој вери, они су убрзо осетили у души својој да је „јарам Христов благ и време Његово лако” (Мт. 11,30).

Сви који су носили свој крст и ишли за Христом, побеђивали су и спасавали душе своје, а који су се саблазнили и пошли за светом, завршавали су свој живот трагично и душе су своје изгубили.

Питање – којим ћемо путем ићи и за ким ћемо носити свој животни крст – постављено је свакоме од нас. Зато сваки хришћанин, па и народ, има у своме животу дан, свој Видовдан, када треба да одлучи, којим путем ће ићи, и коме ће се царству приволети. Јер док се човек налази на овом свету, он се делима својим определењу било за привремени било за вечни живот.

Уочи страшне косовске трагедије славни Кнез Лазар имао је визију духовног света. И када му је из тог вишег света постављено питање шта више воли: земаљско или небеско, честити Кнез се, после тешке душевне борбе – помоливши се Богу, опредељује за Царство небеско: Ако ћу се приволети царству земаљском – оно је замалена, тренутно и пролазно; а Небеско царство је увек и довека! И тако се богољубиви српски владар свецело определио за царство Христа Цара на небесима, и са својим крстоносним народом смирено покорио све-сavrшеној вољи Божијој, очекујући да прими венац мучеништва, заједно са својим саборцима, за веру Христову и за Отачество свога хришћанског народа.

Носећи крст свој и крст свога народа косовски Мученик је, корачајући за Христом, имао свагда на уму речи Господа свога: Ко чува живот свој, изгубиће га; ко изгуби живот свој Мене ради, сачуваће га.

Дан пре битке Кнез је своју војску окупио око беле Самодрже цркве, где беше одслужена служба Божја и сва војска редом причешћена; јер је великомученик Христов предосећао да њему и његовој војсци предстоји

да испију чашу Христових страдања „за Крст часни и слободу златну”. И тако исповеђени и причешћени косовски мученици положише своје животе за веру и Отачество.

Како је наш народ прутумачио свој пораз на Косову? Ево како је то дивно исказао бесмртни владика Николај: „Косовски пораз (1389.г.) значио је за српски народ свршетак једног бурног дана и почетак једне мрачне и жалосне ноћи. Но народ не би могао преживети тако дуготрајну ноћ, да није имао ма и један зрак светlostи. Тада један зрак светlostи он је имао, то је била вера у Бога и себе и нада у будућност, то је било пророчанство о дану усред тамне ноћи. Свануће један дан, велики као Видовдан, но светлији од Видовдана – говорио је и прорицао народ... И заиста народ се одржао, благодарећи Косову и Цркви. Црква му је била тумач Косова, а Косово тумач свега што се дододило пре и после пропasti земаљскога царства српскога. Помоћу та два верна тумача, народ је схватио суштину слободе. Схватио је, да је слобода дар Божји; да је светиња, и да је нераздвојна од часнога Крста. Ко се огреши о часни Крст, огрешио се о слободу, и обратно, ко се огреши о слободу, огрешио се и о часни Крст. Слобода је светиња, отуда и назив: света слобода. Као чисто платно даје се слобода људима; кад је људи упрљају, морају је прати сузама и крвљу. Или чиста слобода, или никаква. Или златна слобода, нераздвојна од часног крста, или никаква. У дубоком покајању народ је вековима прао упрљану слободу покајничким сузама и мученичком крвљу. И кад ју је опрао, онда му се она поново дала”.

Српски народ, у својој историји, имао је бројне Видовдане када је стајао пред избором – коме царству да се приволи. И кадгод је прихватао Лазарево-косовско опредељење Бог отаца његових, Бог Немањин и Савин, Бог Стеванов и Милутинов, Бог Лазарев и Милошев, уводио га у земљу обећану и даривао му изгубљену слободу.

Ово је наук српском народу јуче, данас и сутра, да се, у свим искушењима и невољама, држи косовског опредељења и вечних идеала.

Драгослав М. Степковић,
протојереј

Ове храмове испуни Милосрдни
својом божанском славом
а у њима постављене жртвенике
покажи као светињу над светињама

ЦРКВА СВЕТИХ АПОСТОЛА ПЕТРА И ПАВЛА У БАДЊЕВЦУ

По предању село Бадњевац је насељено у првој половини 18. века. Први његови становници били су досељеници са Косова и Метохије, Црне Горе и Јужне Србије, који су, бежећи од турског зулума, насељавали ове шумовите крајеве погодне како за склањање тако и за напад на непријатеља. Ово насељавање је било за време друге Сеобе Срба под Арсенијем IV Чарнојевићем – Шакабентом.

Бадњевац се данас простире на левој и десној страни реке Лепенице, опасан селима: Ресником, Малим Крчмарима, Сипићем, Градцем, Жировницом и Никшићем. Земљиште поред реке је плодна равница а ван тога је таласасто. Бадњевац има и два брега који су обучени „густом шумом: „Шупљаја“ и „Цебель“.

Познато је да су Турци одседали тамо где је леп теферич (лепа околина) и хладна вода. Поред извора „Стублине“, кога су Турци подигли, сазидан је и турски хан. Када су српски устаници, на челу са Карађорђем 1804. године у Орашцу, на Сретење Господње, давши знак да „време дође, ваља војевати...“, почели са паљењем турских ханова, а Турци се дали у бежанију, запалjen је и хан код извора „Стублине“ у Бадњевцу.

Подизање цркве у Бадњевцу

Градња храма у Бадњевцу отпочета је 1896. године и трајала је пуних седам година; све до 1903. године. Освећење темеља извршио је епископ жички Сава Дечанац, јер је тада срез крагујевачки припадао Епархији жичкој. Цркву је градио мајстор Фендер Оскар, по народности Немац, а по вероисповести римокатолик. Храм је подигнут труdom Бадњевчана, а највећи прегалац за његово подизање био је свештеник Јован Божић, који је, са својим братом Благојом, народним послаником, био и највећи приложник са по 1.200 ондашњих

динара. Остали приложници су били: Тодор Божић, свештеник ботуњски 1.000. – динара; Петар Милошевић 800. – динара; Милан Трифуновић 1.200. – динара; Никола Драгојевић 350. – динара; Милан, Милоје и Данило, браћа Живковић 350. – динара; Филип Бабић 200. – динара; Илија

око 50 метара удаљености од Старе цркве.

Свештеници парохије бадњевачке

1. АНДРЕЈА БОЖИЋ родом из Чумића. На парохију бадњевачку дошао је 1795. године. Она је тада бројала 17 села, а манастир Грнчарица је служио као парохијска црква. Свештеник Андреја учествовао је 1804. године у Карађорђевом устанку. Имао је двојицу синова: Марка земљорадника и Радована свештеника.

2. Свештеник РАДОВАН је наследио свога оца Андреју на парохији бадњевачкој. И за његово време парохијска црква је манастир Грнчарица. Био је велики симпатизер Карађорђевића. Учествовао је на проријавању Обреновића на „Песковито пољани“ у Десимировцу, онда, када је Тома Вучић дигао буну са „Метиног брда“ изнад Крагујевца.

Имао је тројицу синова: свештенике Јована и Тодора и Благоја, народног посланика, и две кћери: Марију, удату за чуvenог проту Милоја Барјактаревића из Крагујевца, и Милицу удату у Свилајнац за трговца.

Радован је као свештеник умро млад и сахрањен код манастира Грнчарице.

3. Свештеник ЈОВИЦА је син Марков, сина Андрејина, а синовац свештеника Радована. На парохији бадњевачкој био је до 1853. године када прелази за Алексинац.

4. Сештеник ЈОВАН – „Јоца“ дошао је у парохију бадњевачку 1853. године. Њу су сачињавала три села: Бадњевац, Сипић и Никшић. Свештеник Јован је најзаслужнији за подизање цркве у Бадњевцу, чија је градња започета 1896. године, а завршена 1903. Није доживео њено освећење али је видео цркву завршену.

5. Свештеник СЛАВКО, родом Пожаревљанин, на парохији бадњевачкој био је кратко време, јер

Бадњевачка црква са звоником

Радосављевић 300. – динара; Недељко Живковић 300. – динара; Милован и Љубица Бабић 300. – динара; Гвозден, Радован и Новак, браћа Младеновић по 150. – динара; Владимир Марковић, деловођа, 100. – динара; Радован Живковић 50. – динара; Сава и Цана Јовановић 100. – динара; Милован и Воја Живковић 100. – динара – сви из Бадњевца. Благоје и Стеван Ерић 200. – динара и Живан Илић 100. – динара из Градца. Милько Јотић, трговац из Сmedereva 150. – динара; Миле Јанковић, апотекар из Крагујевца 50. – динара.

Храм је 6. септембра 1909. године осветио архиепископ београдски и митрополит српски Димитрије, а за време свештеника бадњевачког Милуна Јовановића. Саграђен је на

је убрзо отишао за Дубравицу на Дунаву.

6. Свештеник МИЛУН ЈОВАНОВИЋ родом из Левча. Имао је петоро деце: три сина и две кћери. Син му Душан био је свештеник у Београду. На пархији бадњевачкој поп Милун је провео од 1906. до 1922. године.

7. Свештеник АНДРЕЈА БОЖИЋ, син Благоја, а брат Јакше Божића, народног посланика. Био је парох бадњевачки од 1921. до 1941. године. Поред пархијске дужности руководио је бадњевачком кредитном задругом. Био је и члан Управног одбора Савеза земљорадничких задруга у Београду, и као велики поборник задругарства, путовао је 1940. године у Бугарску на Конгрес, који је имао за циљ зближавање двају братских народа преко задругарства. Стрељан је 21. октобра 1941. године у Шумарицама у Крагујевцу. Године 1947. пренет је у породичну гробницу на гробљу бадњевачком.

8. Свештеник ДАНИЛО ОБРАДОВИЋ је дошао на парохију бадњевачку 1941. године. Родом је био из Лике и као избеглица за време окупације дошао у Крагујевац, са целом породицом, а потом на упражњену парохију бадњевачку. На истој остаје до 1949. године када прелази у државну службу.

9. Протојереј МИЛОВАН БЛАГОЈЕВИЋ, рођен је у Поскурицама

код Крагујевца, где је завршио основну школу, а малу матуру у Крагујевцу. Шесторазредну богословију завршио је у Призрену и апсолвирао на Богословском факултету у Београду. За свештеника рукоположен је 1937. године и постављен за пароха доњосабаначког где остаје само годину дана; затим, по молби, прелази за вероучитеља Народне школе у Крагујевцу као службеник Министарства просвете. На овој дужности остаје и за време окупације, а 1941. године одведен је на стрељање које је преживео. На дужности вероучитеља бива све до 27. новембра 1947. године када је верска настава избачена из наставног плана.

Године 1949. августа 2. (на Св. пророка Илију) дошао је на упражњену парохију бадњевачку. Уочи Св. пророка Илије (1. августа) када је стигао у Бадњевац да преноћи, како би сутрадан био уведен у дужност, преко ноћи из куће црквењака Чедомира Божића извели су га непознати људи у мрак и наредили му да се одмах врати одакле је и дошао. Но, он се није поколебао и храбро је остао да би сутрадан, уз мноштво својих парохијана, био уведен у дужност пароха бадњевачког.

Године 1968. прата Милован је генерално обновио храм у Бадњевцу са својим парохијанима, а 1970. године Његово Преосвештенство

епископ шумадијски Валеријан учинио је, на дан храмовне славе, канонску посету Бадњевцу.

10. Протојереј МИЛОВАН СТЕВАНОВИЋ, бивши парох малокрчмарски и сипићки, прелази 1979. године за пароха упражњене парохије бадњевачке.

Године 1980. септембра 29. цркву бадњевачку посетио је Хор „Стеван Моркањац“ из Цириха (Швајцарска) и певао на Литургији коју је служио Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава.

Црква је била препуна побожног света који се одушевљавао лепотом богослужења и појања, као и поучном беседом надлежног архијереја.

У 1982. години покренута је акција око сакупљања прилога за обнову цркве и звонаре у Бадњевцу. Акција је уродила плодом, а радове је извео мајстор Радиша Милосављевић из Вучића код Раче Крагујевачке. Наредне 1983. маја 15. у Томину недељу Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава извршио је мало освећење генерално обновљеног храма у Бадњевцу, и на Литургији протонамесника Милована Стевановића одликоваоprotoјерејским чином, а Црквену управу и народ Архијерејском граматом признања.

(Из Летописа цркве у Бадњевцу)

ЦРКВА СВЕТОГ ПРОРОКА ЈЕРЕМИЈЕ У МИЛОШЕВУ

Српска православна парохија милошевска, као самостална, са засебном црквом у Милошеву, постоји од 1863. године. Те године подигнута је прва црква у Милошеву и посвећена је Св. пророку Јеремији. У том времену парох милошевски био је свештеник Љубисав Јовановић, који је по смрти сахрањен код цркве, а у саставу парохије, поред Милошева, био је и један део Брзана, звани Шиљеговачка мала, од око 40 дома.

До 1901. године Милошево се звало Домуз Поток, а тим именом звала се и парохија домузпоточка. Назив овог насеља промењен је за владе краља Александра I Обреновића, а на заузимање народног посланика Милосава Витића, родом из Домуз Потока.

Првобитна црква у Домуз Потоку подигнута је 1863. године са благословом митрополита српског Михаила, и није била освећена. Сви су изгледи да није била зидана од тврдог материјала, јер је већ после тридесетак година морала да се презиђује. Ово презиђивање извршено је 1893/94. године, а за време свештеника Новака Ристовића, родом из округа ужицког. Радовима је руководио мајстор Станко Николић из Багрдана.

Године 1936. црква је по други пут до темеља срушена, а на истом месту подигнута нова, већа, а према пројекту Божидара Стамболића, инж. из Јагодине.

Радове је изводио Драгутин Амровић, мајстор из Јагодине, а за време свештеника Милована Миловановића.

Обновљена црква освећена је дана 14. новембра 1937. године. Освећење је извршио Његово Преосвештенство Сава Трлајић, викарни епископ Његове Светости Патријарха, уз саслужење protoјереја: Василија Бранковића и Младена Вукићевића и свештеника: Светомира Стевановића, Животе Аруновића, Петра Ракића и ћакона Бранка Петровића. Том приликом епископ Сава је одликовао пароха милошевског Милована Миловановића правом ношења црвеног појаса.

Црква је зидана од 1936. до 1937. године, са привременим иконостасом од чамових нутованих дасака. Иконе су биле на платну рад Рускиње Парезанове, која је радила за опарићку цркву. Пошто их тамо нису хтели узети, то су биле откупљене за цркву милошевску за 1.700.-динара.

После Другог светског рата литије су постепено забрањиване док, најзад, нису свуда обустављене. Последње литије у Милошеву ношene су, уз учешће пароха, године 1949. Због њих су „народне власти“ казниле Николу Марковића, Драгана С. Ристића и Драгослава М. Милојковића, са по два месеца затвора. Године 1950. и 1951. литије нису ношene. Идуће 1952.

литије су ношене, без учешћа пароха, и због истих кажњени су са по 5 дана затвора: Војислав Ж. Јанковић, Милорад С. Николић, Драгољуб С. Петковић и Живорад Д. Обреновић.

Године 1957. и 1958. израђен је нови оквир иконостаса за цркву милошевску, у дуборезу, од ораховине. Иконостас је израдио мајстор Нестор Алексијевић, дуборезац из Скопља, у својој 81. години живота, а за цену од 220.000.-динара. За овај рад црква је имала уштећевине 140.000. динара, а остало је сакупљено путем добровољних прилога.

Због прикупљања добровољног прилога, а на доставу Владете В. Пантића, Светомира Ракића и Живка А. Мильковића, судија за прекршај у Јагодини својом пресудом бр. 2631 од 20. новембра 1957. године, казнио је свештеника Милована Миловановића са 1.000.-динара новчане казне, а коју је парох одмах и платио.

Према постојећим подацима на парохији милошевској службовали су следећи свештеници:

1. ЉУБИСАВ ЈОВАНОВИЋ, у времену подизања прве цркве 1863. године па до 1866. По смрти сахрањен је код цркве са северне стране.

2. Свештеник АНТОНИЈЕ АНЂЕЛКОВИЋ од 1866. до 1884. године.

3. Свештеник НОВАК М. РИСТОВИЋ од 1884. до 1895. године. Родом је био из Ужичког краја и за његово време извршено је прво презиђивање цркве и подигнута црквена кућа. Одавде је премештен за пароха ресничког, срез крагујевачки, где је и умро.

4. Свештеник ЈАНКО МИХАИЛОВИЋ од 1895. до 1926. године. Те године је и умро и сахрањен код цркве са источне стране до олтара. Родом је био из Жабара код Тополе. Био је добар свештеник и за собом је оставио лепу успомену.

5. Свештеник НИКОЛАЈ ГРИГОРОВ, Рус, био је кратко на овој парохији, од 1927. до 1928. године, када је премештен за пароха у Црквенцу код Свилајнца, где је остао све до смрти.

6. Свештеник ПЕТАР ПЕТРОВИЋ, био је на овој парохији свега четири године, од 1929. до 1933. године. Одавде је премештен за пароха суботичког, срез ресавски, а одатле, после краћег времена, за пароха у Божурњи код Тополе.

7. Свештеник МИЛОВАН МИЛОВАНОВИЋ, родом из Петровца код Крагујевца. Био је на овој парохији пуних 25 година, од 1933. до 1958. године. Ово му је друго место службовања. Претходно је био четири године капелан оistarелом пароху жупањевачком Ђорђу Поповићу од 1929. до 1933. године. За време његовог службовања овде извршена је друга обнова цркве и иста освећена. Тада је 1937. године и добио црквено одликовање право ношења црвеног појаса.

Одавде свештеник Милован Миловановић премештен је, по молби, за привременог пароха мајурског код Јагодине, а за пароха милошевског постављен је свештеник ДРАГОЉУБ МИЛЕНКОВИЋ, родом из Јагодине, који је на овој парохији остао до 1967. године. За

време његовог службовања озидан је 1966. године парохијски дом. Због лошег здравственог стања пензионисан је и ту га је смрт затекла као опслуживача парохије милошевске.

У времену од 12. марта до 19. августа 1967. године парохију милошевску опслужује свештеник Душан Рајић, парох багрдански, када исту предаје новорукоположеном свештенику Миодрагу Антићу.

Млади свештеник МИОДРАГ АНТИЋ наредне 1968. године довршава парохијски дом малтерисањем фасаде и подиже народни трпезар са канцеларијом и продавницом свећа.

После свештеника Миодрага Антића за пароха милошевског долази ЂОРЂЕ КОВАЧЕВИЋ, родом из Врања који је, по потреби службе, премештен 1976. године за пароха у Жупањевцу, архијерејско намесништво левачко.

Године 1976. за пароха милошевског долази свештеник ВЕЉКО НЕДЕЉКОВИЋ, бивши парох брзански. Свештеник Вељко је затекао цркву у добром стању осим камене ограде која је била дотрајала. Одмах је урађена нова гвоздена ограда у дужини 350 метара. Урађена је и бетонска стаза од главне капије до парохијског дома у дужини од 120 метара.

Године 1980. обновљена је фасада на цркви, а наредне 1981. урађен је керамички под у цркви, а у олтару постављен паркет.

Године 1986. дошло је до промена на парохији милошевској: свештеник Вељко Недељковић прелази за пароха јарушичког, у архијерејском намесништву лепеничком, а свештеник СВЕТИСЛАВ РАДОСАВЉЕВИЋ, парох јарушички прелази за пароха милошевског.

Наредна 1987. година је година генералне обнове цркве милошевске. У овој години Милошево је добило асфалтни пут скоро до сваке куће; уклоњена стара задружна зграда и украшен центар села са парком и фонтаном. Стара електрификација у селу замењена је новом.

Код цркве изведени су следећи радови: ошприцана је фасада цркве, црквеног као и парохијског дома. Црква је изнутра омалана и лакиран иконостас. Бетониране су нове стазе у порти и постављене бетонске клупе за народ.

У недељу 4. октобра 1987. године парохија милошевска је доживела велико славље. Наиме, Његово Преосвештенство епископ шумадијски Господин Др Сава учинио је канонску посету Милошеву и богослужио у храму Св. пророка Јеремије.

Године 1991. отпочело је живописање цркве у Милошеву, а које је завршено 1993. године.

Прошле 1994. на куполи замењен је дотрајали лим бакром.

Црква у Милошеву, својом лепотом и срећеношћу, као и целокупни амбијент око ње, служи за пример многима. Заслуга за ово припада живој цркви: младом и вредном свештенику, црквеној управи и парохијанима.

(Из Летописа цркве у Милошеву)

Црква у Милошеву

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ НОТНИ ЗБОРНИК ЦРКВЕНОГ ПОЈАЊА НЕНАДА БАРАЧКОГ

Идеја да се поново штампа *Нотни зборник српског народног црквеног појања по карловачком напеву Ненада М. Бараког* потекла је од Његовог Преосвештенства епископа шумадијског Др Саве (Вуковића). Овај Зборник, објављен пре седамдесет година (Нови Сад 1923), деценијама је већ раритет, тешко доступан, како зналцима нашег појања, тако и онима који тек треба да га упознају, пре свега ученцима богословија, будућим свештеницима, црквеним појцима, али и музичарима који би желели и морали да имају основна знања о значајном, а занемареном, културном наслеђу.

Првобитну намеру да се *Нотни зборник* једноставно пресними морали смо да напустимо због низа недостатака у првом издању. Већ је и сам Ненад Бараки уочио у књизи велики број грешака, како у тексту, тако и у нотном материјалу, па јој је додао дужи списак исправљених штампарских погрешака. Поред тога, током рада на овом издању запазили смо непостојање виолинског кључа и предзнака на почетку сваке стране и сваког линијског система, низ недоследности у фонетској транскрипцији црквенословенског текста, као и одређен број нерегистрованих штампарских грешака у текстовима и напевима. Покушали смо да све уочене недостатке исправимо.

У старом издању слогови речи су били повезани испрекиданим цртицама или тачкама, али не тако да прате целину речи, већ само попуњавајући празан простор испод нотног текста, посебно уколико је напев мелизматичан, са већим бројем нотних знакова. Тако је на пример текст „Свјете тихиј свјатија слави”, био је забележен „Свје-те---ти---тихи---свја ти-ја---сла---ви”. Ако певач изузетно добро не познаје црквенословенски језик, он не може лако да разазна речи као целине у овако исписаном тексту. Зато су у новом издању избрисане све непотребне цртице, а слогови су повезани само у оквиру једне речи, без обзира на дужину напева испод којег се налазе.

Исправке вршене у нотном тексту најчешће су се односиле на погрешно постављене знаке испред појединачних нота или на појединачне погрешне ноте (постављене за степен више или ниже). Једини пример погрешно забележеног

напева је песма на јутрењу после Јеванђеља „Помилуј мја Боже. Воскрес Исус от гроба”, у којој се углавном променом предзнака дошло до одговарајуће мелодије.

Бараки се, како сам у Предговору истиче, определио за фонетску транскрипцију црквенословенског текста, имајући у виду практичну примену књиге и њену доступност људима који немају основна знања о црквенословенском језику. Тиме је покренуо једно значајно питање које ни данас није разрешено у црквеној пракси. Када је половином 18. века под утицајем руских учитеља и црквених књига које су стизале у српске цркве и манастире, стари српкословенски језик замењен црквенословенским језиком руске редакције, то није значило и потпуно усвајање руског изговора међу српским свештенством. Слично је било и у другим срединама, па је тако исти црквенословенски текст на различите начине изговаран у Русији, Украјини, Бугарској, Србији. У самом српском начину читања постоји више варијанти читања, као и низ недоследно разрешених фонетских проблема.

Непостојање утврђене норме и шаренило изговора уочљиво је и у Зборнику Ненада Бараког. Захвални смо зато др Димитрију Е. Стефановићу, вишем научном сараднику Института за српски језик Српске академије наука и уметности, који је, ослањајући се на сопствена искуства и на наведени текст Петра Ђорђића, интервенисао уједначавањем сугласничких група, које могу створити недоумице код појаца: Отца = Оца; бесмртан = бесмртан; снизшел = снишел; вожшел = вошел; воззвах = возвах. Сажимање самогласника обавио је релативно доследно и сам Бараки: приидите = придите; Јисус = Исус. Поједине речи које је Бараки ишичи-тавао на два начина, уједначене су овде на начин који се према Ђорђићу чини исправним: пјесањ = пјесан; жизањ = жизан; беззначаљна = беззначаљна; хваљно = хвално, благовољил = благоволил; начаљному = начаљному.

Текстови песама не садрже значајнија разночтенија у односу на штампане црквенословенске текстове. Уочена је само једна изостављена реч – огњен (стр. 253, ред 1); и понека измене речи, на пример: дјественаја треба дјевственаја (стр. 65, ред 3), добродјетељеј

треба добродјетељми (стр. 90, ред 2) ујаснил, а треба украсил (стр. 279, ред 1). Више је примера изостављања предлога с', в', к'; на пример: мисљеним – треба к'мисљеним (стр. 248, ред 3); тебје – треба к'тебје (стр. 184, ред 9). Има и таквих случајева у којима је в'вјек исчитано као во вјек, па се во и пева на посебном тону. Ипак в' је чешће везано за реч којој претходи и са којом се заједно пева као један слог в'дожд.

У име свих бивших и будућих корисника Зборника захвални смо Његовом Преосвештенству епископу шумадијском Г. Сави, на подстицају да се ова значајна књига поново објави, затим на потпуно новом примерку књиге који нам је уступио за рад, као и на драгоценим примедбама које нам је упутио приликом прегледања за штампу припремљеног материјала. Академик Димитрије И. Стефановић несебично нам је ставио на увид свој примерак књиге у којем је убележио грешке уочене током вишегодишње практичне употребе ове књиге. Музиколог Биљана Милановић, филолог Милеса Анђус и ученице Марија и Јелена Петровић, обављале су са много љубави и стрпљења склонене техничке послове приликом припреме рукописа за штампу и коректура нотног текста.

Захвалност дугујемо и Одељењу за сценске уметности и музику Матице српске у Новом Саду, које је рад на овој књизи укључило у пројекат фундаменталних истраживања српске музике и тако нам омогућило основну техничку и финансијску помоћ. Најзад, објављивање ове књиге су омогућили многобројни предуписници чија су имена штампана у прилогу.

Свим сарадницима на припреми новог издања Зборника Ненада Бараког припада захвалност у име покојног Ненада Бараког, његових многобројних ученика из Сомборске учитељске школе и свих оних који ће са Зборником у руци и Богом у срцу и у будуће стајати за певницама у нашим црквама широм света.

Даница Петровић

1. Упор. С. Петковић, *О нетачном читању црквенословенског језика у нашој цркви*, Сремски Карловци 1926; П. Ђорђић, *Каррактеристика савременог изговора нашег црквеног језика*, Богословље, VI, 3, Београд 1931, 236-245.

ИЗБОР САВЕ ДЕЧАНЦА ЗА ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ

Сава Дечанац, мирско име Ђорђе Бараћ, рођен је 1. октобра 1831. године у селу Гњежданима код Новог Пазара. Родитељи су му се звали Марта и Димитрије Бараћ.

Године 1850. долази Ђорђе са родитељима у манастир Дечане. Остaje у манастиру да учи књигу. Стекавши основно знање монахи се на Божић 1854. године, добивши име Сава. Рукоположен је за јерођакона од митрополита рашко-призренског Мелентија 2. марта 1855. године у Дечеву, а за јеромонаха 5. марта исте године у цркви Св. Петра и Св. Павла код Новог Пазара.

Као јеромонах упућен је у Пирот за духовника дечанског метода. У Пироту је неко време био и учитељ основне школе. Истовремено се борио за побољшање положаја Срба у том крају. Радећи у Старој Србији упознао је невоље поробљених Срба. Да би што боље могао помоћи народу схватио је да му је потребно веће образовање. Долази у Београд и по препоруци игумана манастира Дечана ступа 1861. године у Богословију. Као ђак Богословије борио се на барикадама Београда јуна 1862. године, када су Турци бомбардовали град.

Пошто је завршио Богословију постављен је за учитеља у Пећкој патријаршији. Подигао је ту школу на ниво школа какве су тада биле у Кнежевини Србији. Број ћака после једне године Савиног рада порастао је са 80 на 200 ученика.

Да би своје дужности могао што савесније обављати молио је да буде упућен на даље школовање у Духовну академију у Кијеву. Благословом и препоруком митрополита Михаила студирао је у Кијеву од 1867. до 1871. године. Вративши се у земљу постављен је за првог ректора Богословије у Призрену. У Богословији је провео од 1. августа 1871. до 1. јануара 1873. године.

Напустивши Призрен прелази у слободну Србију где учествује у Првом и Другом српском рату, 1876/78. године, као командант дечевско-ибарских устаника; у рату с Бугарима био је командант II добровољачког одреда.

Српски народ из неослобођених крајева Старе Србије послао је

архимандрита Саву на Берлински конгрес 1878. године да би заинтересовао велике силе за тежак положај поробљеног српског народа. Сава је конгресу предао посланицу, али, на жалост, његова молба није узета на разматрање. По упутству митрополита Михаила и Владе Србије тражио је од Конгреса да се у Скопљу за митрополита постави Србин.

После Берлинског конгреса Сава Дечанац је био администратор Врањске епархије, обављајући истовремено поверљиве послове Владе према Турској и Бугарској. Када је 1882. године Врањска епископија спојена са Нишком, Дечанац је постављен за члана Ужице конзисторије, а после годину дана премештен је за члана Нишке конзисторије. Овде је основао Друштво избеглица из Старе Србије и Македоније и организовао њихов митинг 1885. године. Покренуо је и питање оснивања вечерње школе за српску децу избеглица из Турске. Дао је велики допринос оснивању Свештеничког удружења и био председник оснивачке скупштине 22. августа 1889. године у Нишу.

У време када је Српском црквом управљала напредњачка јерархија, понуђено му је епископско место, што је он одбио. Сигурно би због тога имао непријатности, али га је спасио нишки епископ, који га је узео за члана Нишке конзисторије.¹

Абдицирањем краља Милана 1889. године створени су услови за повратак митрополита Михаила на чело Српске цркве. Вративши се у земљу прва брига му је била да се попуне управљање епархије како би се живот Цркве нормално могао одвијати. Бура се подигла око попуњавања Жичке епархије. Митрополит Михаило и еп. нишки Јероним водили су велику борбу са Андром Николићем, министром просвете и црквених послова, око личности која треба да буде изабрана за жичког епископа. Ипак је митрополит Михаило сачувао право Архијерејског сабора да бира епископе. Тако је 30. маја 1890. године за жичког епископа изабран Сава Дечанац, члан Нишке конзисторије. Овоме је

митрополит Михаило истог дана обавестио министра Николића:

„По наредби закона о црквеним властима чл. 239 ми смо, сагласно са Епископом Нишким г. Јеронимом, призвавши св. Духа у цркви св. Симеона Мироточивог, изабрали за Епископа Жичке епархије архијерја Саву, члана нишке Конзисторије, који има својства, која тражи закон, јер је свршио Духовну Академију и који је прави свештеник, притежавајући оно, што се изискује од лица способног за Епископа српског.“

Овај наш канонски избор саопштавамо Вама, Господине Министре, да га Намесницима Краљевског Достојанства поднесете на одобрење, према члану 25, закона о црквеним властима².

На истом документу министар просвете и црквених послова Николић је под 31. мајом исте године написао: „У име Краља Краљевски Намесници одобравају³. Следе потписи Краљевских намесника и министра Николића.

На Митрополитово писмо да је Сава Дечанац изабран за жичког епископа одговорио је министар просвете и црквених послова 31. маја 1890. године:

„У вези с Вашим писмом од 30. овог месеца Сбр. 1, а на основу члана 25 закона о црквеним властима источне православне цркве у Краљевини Србији од 27. априла ове године, част ми је известити Вас, да су Госпођа Краљевски Намесници, на мој предлог, благоизволели одобрити избор Господина Архијерја Саве, члана Конзисторије епархије нишке, за епископа жичке епархије, који сте избор извршили Ви и Његово Преосвештенство Епископ Нишки, према члану 239 поменутог закона.

Извештавајући Вас о томе, част ми је молити Вас да бисте изволели урадити даље шта треба према члану 25 закона о црквеним властима⁴.

Сава Дечанац је посвећен за епископа 3. јуна 1890. године. Истог дана издат му је и указ, који су потписали краљевски намесници, о постављању за епископа Епархије жичке:

У име
Његовог Величанства
Александра I
по милостији Божјој и воли народној
КРАЉА СРБИЈЕ
Ми Краљевски Намесници

На предлог Нашег министра просвете и црквених послова постављамо:

за епископа епархије жичке ћостодна архимандрита Саву, члана друге класе Конзисторије епархије нишке, који је према пропису члана 25 и 239 закона о црквеним властима источно-православне цркве у Краљевини Србији изабран и, по одобреним од Нас избору, данас посвећен за епископа. Наш министар просвете и црквених послова нека издаши овај указ.

3. јуна 1890. год.

у Београду
Министар
Просвете и Црквених Послова
Андра Николић

Следећег дана, 4. јуна 1890. године митрополит Михаило је писмом упознао министра просвете и црквених дела о издатим наређењима Духовном суду Епархије жичке:

„Част Нам је известити Вас, да Смо сходно пропису члана 27. зак. о цркв. властима под данашњим известили жички епархијски духовни суд, да је за жичког епископа изабран и 3. тек. торжествено посвећен за епископа Архимандрит Сава и да Смо наредили, да пом. суд одмах ово обзнати свештенству оба реда жичке епархије и да се Преосвештени епископ Сава помиње по пропису у цркви и осталим богослужењима.

У исто време наредили Смо и то: да се сви предмети из округа Крушевачког, шаљу епархијском Нишком архијереју и духовном суду, пошто се крушевачки округ по члану 6 тач. (нечитко) зак. о цркв. власт. има одвојити од територије жичке епархије по старом закону и пријодати Нишкој епархији.

Исто тако наредили Смо поменути суду, да се од данас шаљу сви предмети из бив. јагодинског округа Нама и овд. епархијском духовном суду, пошто је јагодински округ ушао у територију Моравског округа, који по члану 6 тач. 1 зак. о црквеним влас. улази у круг територије београдске епархије.

Извештавајући Вас о свему овом, молимо Вас, да и Ви, с Ваше стране, сходно пропису чл. 26 пом. зак. известите све полицијске власти о избору и посвећењу г. Архимандрита Саве за епископа Жичке епархије.”⁶

Истог дана (4. јуна 1890) министар Николић обратио се писмом митрополиту Михаилу, Управи државне штампарије и Начелништву округа:rudничког, ужишког и крагујевачког. У писму митрополиту Михаилу каже: „У име Његовог Величанства Краља Александра I, Господа Краљевски Намесници

Намесници благоволели су, на мој предлог, указом од 3. овог месеца, поставити за епископа Жичке епархије г. Архимандрита Саву, члана II класе нишке конзисторије”.

Управи државне штампарије пише: „Приложен указ о постављању г. Архимандрита Саве, члана Конзисторије нишке, за епископа жичке епархије изврше Управа одштампата у службеном делу сутрашњег броја „Српских Новина”.

Начелништву округа:rudничког, ужишког и крагујевачког каже:

„У име Његовог Величанства Краља Александра I, Господа Краљевски Намесници благоволели су, на моје предлог, указом од 3. овог месеца поставити за епископа жичке епархије г. Архимандрита Саву, члана II класе нишке конзисторије, који је 30. прошлог месеца, према пропису чл. 25 и 239 закона о цркв. властима источно православне вере Краљевине Србије изабран и, пошто је тај његов избор одобрен у име Краља од Господе Краљевских Намесника, 3. овог месеца посвећен за епископа у београдској Саборној Цркви.

Саопштавајући ово томе начелништву препоручујем му, да то одмах саопшти како српским и општинским властима, тако и народу тога округа.”⁷

Министар просвете и црквених послова писао је 4. јуна 1890. године и Конзисторији Жичке епархије:

„Приложени декрет о постављању г. Архимандрита Саве, члана нишке Конзисторије, за епископа жичке епархије шиљем тој Конзисторији с препоруком, да га она преда на реверс Његовом преосвештењству Епископу Сави, пошто од њега претходно наплати у таксеним маркама декретну таксу која је означена у тачци 73 под И закона о таксама.

Ову таксу Конзисторија ће пријелепити на реверс и послаће је министарству непоништену.”⁸

Јов. Ристић
Коста С. Протић
Јован Ђели-Марковић

У Архиву Србије сачуван је реверс са налепљеним таксеним маркама, као доказ да је еп. Сава примио декрет о постављању за епископа жичког. Реверс је 11. марта 1891. године потписао у Краљеву епископ Сава. У реверсу стоји: „Примили смо данас 'декрет' о нашем постављању за Епископа Жичког, с тим, да смо и прописну таксу за исти сходно тачци 73 под И. закона о таксама платили.”⁹

Овај реверс је послат Министарству просвете и црквених послова 14. марта 1891. године, под Бр. 1331. У пропратном писму се каже:

„По наредби г. Министровој од 4. јуна прош. године ЦБр. 645 Духовни Суд је предао Његовом Преосвештенству Епископу епархијском г. Сави декрет о постављању његовом за епископа Жичког; и реверс о пријему декрета, шаље г. Министру.

У исто време Духовни Суд шаље г. Министру једну хиљаду (1000) динара у таксеним маркама од по 25 динара утиснутим на реверсу, у име таксе за декрет епископски, коју је наплатио од г. Епископа Саве, с учитивом молбом, да г. Министар изволи одговорити о пријему ове суме, која се шаље у таксеним маркама, 40 комада таксених марака по 25 дин = 1000 дин.”¹⁰

Министарство просвете и црквених послова известило је 28. марта 1891. године Духовни суд Епархије Жичке да је примило реверс о „пријеменом декрету Њ.П. Епископа Саве, и на реверсу утиснутим таксеним маркама у вредности хиљаду динара”.¹¹

Епископ Сава остао је на Жичкој епархији до 17. маја 1913. године, када је умро у својој резиденцији у Чачку. Сахрањен је у манастиру Жичи. Пренет је у манастир Његовог пострига тек о Видовдану 1936. године, где и данас почива.

Додатак

Сачувана је и кондукт листа чиновника Духовног суда Епархије Жичке за 1890. годину.

Председник Духовног суда је протопрезвитељ Мијат Ђ. Радосављевић, стар 53 године из Рибара округа Јагодинског (односно Моравског). Завршио је основну школу, три разреда Гимназије и Богословију. „Од 1. јула 1859. год. до половине фебруара 1866. год. стални учитељ основне школе у Јагодини. Од овог времена до половине новембра 1871. год парох седларски; од тада па до 11. фебруара 1879. године парох Ћупријски; од 11. фебруара 1879. г. до 14. јуна 1883. год. члан Нишке Конзисторије; од овог времена до 11. марта 1885. год. председник Жичке Конзисторије; од тада, па до 30. октобра 1886. год. председник неготинске Конзисторије; од овог времена, па до 29. септембра 1888. год. председник Жичке Конзисторије. Од 29. септембра 1888. год. до 26. августа 1890. год. председник Нишке Конзисторије, а од тада председник духовног суда Жичке Епархије.

За ћакона рукоположен 7. јануара 1866. год., за свештеника 8. истог мјесеца и године, а за проповедника произведен 5. јуна 1883. год. Био је вероучитељ у нишкој учитељској школи од 11. септембра 1881. до 30. јуна 1883.”

Члан Духовног суда свештеник Павле Милетић рођен је у Јагодини. Има 50 година. Завршио је основну школу, три разреда Гимназије и Богословију. За ћакона је рукоположен 12. децембра 1862. године а за свештеника 14. јануара 1868. године. „Од 1860. до 1861. године био је учитељ у Рековцу; од 1861. до 1862. год. практикант Суда окр. Крушевачког; од 1862. до 1868. год. био је учитељ Јагодинске школе и ћакон; од тада до 1877. год. као капелан проте Јагодинског и свештеник рибарски; од 17. септембра 1877. до 29. априла 1881. год. као протоколиста конзисторије београдске; од тога времена до 26. августа 1890. год. као члан Конзисторије београдске; а од 26. августа 1890. год. па до сада, као члан духовног Суда Епархије Жичке. Сем тога, био је 9 година вероучитељ ниже гимназије Јагодинске; 6 година вероучитељ реалке београдске; 8 година као свештеник цркве св. Наталије и 4 месеца као вероучитељ више женске београдске школе.”

Свештеник Сибин Ђорић, члан Духовног суда, стар 32 и по године, родом из Польње окр. Јагодинског (односно Моравског). Завршио је основну школу, 4 разреда Гимназије и Богословију. За ћакона је рукоположен 19. јула 1884. а за свештеника 20. истог месеца и године. „Од августа 1879. год. до јула месеца 1884. год. као учитељ IX кл. у Свилајеви (окр. шабачког); у Ратковићу (окр. Јагодинског); у Медвеђи (окр. Крушевачког) а као управитељ и учитељ у Трстенику (окр. Крушевачког). Од овог времена па до 8. децембра 1886. г. свештеник у Бунтару (окр. Јагодинског); од тада, па до 11. априла 1888. год. свештеник у Краљеву, а од тога времена, па до 24. маја исте год. секретар жичке конзисторије; 24. маја исте год. постављен је за члана III класе исте конзисторије; од децембра 1888. до краја јуна 1890. год. вероучитељ у чачанској нижој Гимназији; од 26. августа 1890. год постављен за члана духовног суда Епархије Жичке.”

Секретар I класе, свештеник Димитрије К. Михаиловић, стар 30 година, из Крушевца. Завршио је основну школу, 4 разреда Гимназије и Богословију. За ћакона је рукоположен 21. новембра 1886. год. а за свештеника 23. истог месеца и године. „Од 1. августа 1882. до 1. августа 1883. год. учитељ у Наупари (окр. Крушевачког), од тада до 1. августа 1884. год. практикант у конзисторији Биоградској; од тог времена до 1. јануара 1887. год. учитељ у Трстенику, где је у последње време био и управитељ школе; од тада до 15. августа 1887. год. свештеник и капелан проте Крушевачког; од тог времена до 19. маја 1888. год. свештеник у вароши Лесковцу и као вероучитељ у лесковачкој нижој гимназији; од 19. маја 1888. до августа 1890. год. као секретар II класе Конзисторије жичке, а од тада до данаš, секретар I класе при духовном суду Епархије Жичке.”

Ћакон Сретен Ђукнић, стар 25 година, из Калањеваца окр. Рудничког, писар III класе. Завршио основну школу, 4 разреда Гимназије, једну годину Учитељске школе и Богословију. „Године 1888. свршио Богословију. Од 1. јула 1888. год. до 27. октобра исте године практикант у Биоградској Конзисторији; од тада до 26. августа 1890. год. писар III класе Конзисторије Жичке, а од тог времена до данас писар III класе при духовном Суду Епархије Жичке. Године 1888. октобра 31. рукоположен је у чин ћакона и врши ду-

жност ћаконску при катедралној цркви.”

Димитрије Анђелковић, стар 24. године, из Вел. Грађашта, писар III класе. Завршио основну школу, 4 разреда Гимназије и Богословију. „Године 1888. свршио Богословију; 20. октобра исте год. постављен је за практиканта Жичке Конзисторије и у истом звању био је до 5. јуна 1889. год. Од 7. фебруара 1890. год. до 26. августа 1890. год писар III класе жичке Конзисторије, а од тада до данас писар III класе духовног суда Епархије Жичке.”

Љубомир Т. Поповић, стар 24 године, из Краљева, званичник духовног суда. Завршио је основну школу, 4 разреда Гимназије и Богословију. „Године 1889. свршио Богословију. 15. августа исте године постављен је за званичника при конзисторији Жичкој, коју дужност и данас отправља при духовном Суду Епархије Жичке.”

Владимир Виторовић, стар 24 године, из Катрге окр. Рудничког, званичник духовног суда. „Године 1889. свршио Богословију. Јануара 20. год. 1890. постављен је за званичника при конзисторији Жичкој, коју дужност и данас отправља при духовном Суду Епархије Жичке.”¹²

Из свега изложеног види се да је Духовни суд Епархије Жичке 1890. године имао осам чиновника.

др Предраг Пузовић

1. Биографски подаци о Сави Дечанцу преузети су из књиге др Љубомир Дурковић – Јакшић, Епископ жички Сава Дечанац и његов преглед жичке епархије 1892–1896, Краљево 1989, стр. 11–15.
2. Архив Србије, МПс-Ц-1891 (кутија Б-3224). Ђ. Слијепчевић је погрешно тврдио да је Сава изабран јуна месеца (Ђ. Слијепчевић, Михаило, Архиепископ београдски и митрополит Србије, Минхен 1980, стр. 371). Љ. Дурковић–Јакшић није ни навео месец избора.
3. АС МПс-Ц-1891 (кутија Б-3224) несрещена грађа.
4. Исто, ЦБр, 631.
5. АС МПс-Ц-1891, (кутија Б-3224). Ђ. Слијепчевић је погрешно тврдио да је Сава хиротонисан 10. јуна. Ђ. Слијепчевић, цит. дело, стр. 371.
6. АС МПс-Ц-1891, кутија Б-3224, СБр. 5.
7. Исто, ЦБр, 645.
8. АС МПс-Ц-1891, кутија Б-3224, ЦБр. 645.
9. Исто.
10. Исто, Бр. 1331.
11. АС МПс-Ц-1891, кутија Б-3224, ЦБр. 447.
12. АС МПс-Ц-1891, кутија Б-3224, бр. 5361.

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ОСЛОБОЂЕЊА ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГАВРИЛА И ЕПИСКОПА ЖИЧКОГ НИКОЛАЈА

О страдању и невољном боравку изван својих епархија патријарха Гаврила и епископа жичког Николаја, у току Другог светског рата и после њега, код нас је врло мало писано. Први и доста штури подаци о страдању и премештању њиховом из места у место, након изласка из злогласног логора Дахау—а па до ослобођења 8. маја 1945. од америчке 36. дивизије, објављени су у патријаршијском Гласнику¹ приликом повратка патријарха Гаврила у отаџбину 14/1. новембра 1946. године.

Нешто више о свему томе је писао др Ђоко Слијепчевић,² који се нашао са патријархом Гаврилом и епископом Николајем у Аустрији пре њиховог ослобођења од америчке војске.

О страдањима патријарха Гаврила говори се у „његовим“ Мемоарима али укратко. Добро је приметио Ђоко Слијепчевић, да патријарх „ништа не помиње о боравку у Дахау ни о времену од 8. маја 1945. године, када су Американци ушли у Кицбил и ослободили патријарха Гаврила и владику Николаја“.³ Патријарх није могао то ни да учини, јер он није ни аутор Мемоара. Исте су, према белешкама других, написала два професора из Канаде.

Поводом свога ослобођења, патријарх Гаврило и епископ Николај су дали изјаву како би Американци били подробно упознати са њиховим страдањима и немачким настојањима да их искористе, после Дахау—а, за своје циљеве. Изјаву, коју први пут сада објављујемо, написао је епископ Николај на енглеском језику, а потписали су је обојица. Она гласи:

„Двадесет петог априла 1941. био сам ухапшен од стране Немаца и држан у затвору од Гестапо—а, под врло бедним околностима, до краја јануара 1943. Тада су ме повели и преместили у санаторијум господина Живковића у Београду где сам био у кревету девет месеци. Овде сам морао плаћати све трошкове, не само за себе, већ и за војнике Гестапо—а.

У мају 1943. премештен сам из манастира Раковице преко Дунава у други манастир, Војловицу, где сам затекао Епископа Николаја, који је био затворен шест месеци

ранije. Овде смо провели све време до краја септембра 1944., под ужасним околностима, и после свега обојица смо одвучени у Баварију у концентрациони логор у Дахау близу Минхена. Овде није потребно описивати живот који смо имали на овом месту, чија је историја позната целом свету. После два месеца ја сам се разболео, скоро на смрт, и усагласности и на инсистирање др Унтермајера, војне власти логора упутиле су нас опет Гестапо—у. Управо пред Божић ми смо премештени у Шлизре у јужној Баварији.

Крајем јануара 1945. немачки конзул Кронхолц дошао је са друга два чиновника и одвео нас у Беч. Нама је речено: „Ви сте сада слободни“. Ипак, ми нисмо били слободни у свему, већ смо смештени у један званични гестаповски хотел. Тада су нам рекли: „Ви ћете бити премештени у Мариенбад где ћете се моћи одморити“. Убрзо после тога су нам рекли: „Ви нећете ићи у Мариенбад већ у Баден близу Беча, где ћете се моћи одморити и имати свештешто је потребно за лечење ваше болести“. Од тога није било ништа. Ми смо држани у Бечу под врло страшним дневним бомбардовањем преко два месеца. Више смо живели у склоништу него у собама, што је деловало врло много на погоршање нашег здравља. Када смо питали: „Колико дуго?“ одговорили су нам: „Ви ћете бити одмах премештени у Бад Гаштајн у Тирол“. То је такође била једна обмана. На крају нам је речено да ћemo бити премештени у Трст. На крају преместили су нас у место Фелден, где смо држани десет дана. То је било крајем марта, близу Вајсброда (према западном календару). После десет дана ми смо премештени у Горицу, у друштву гестаповског полицијаца под чијим надзором нам је било дозвољено да видимо наш избегли народ, укључујући свештенike и војнике. После тога отишли смо у Трст свега на један дан. Тада опет у Горицу. Одатле смо, по др Нојбахеру, требали да идемо у Швајцарску преко Кицбила. Рече-

но нам је да узмемо храну за тридесет шест сати, што смо и учили.

Стигавши у Кицбил 24. априла, стављени смо у Гранд Хотел. Овде смо се нашли у средини свих врста људи свих земаља и занимања. Уместо да нас једном уpute према швајцарској граници, као што су обећали, Немци су нам рекли да треба да чекамо један или два дана. Последетога, они су наставили да нам говоре да ће то бити „сутра“. После једне недеље, Нојбахер нам је рекао да су путеви према Швајцарској доведени у опасност од америчких и француских трупа и да је било немогуће иći даље од овог места. Ми смо били срдити и противствовали смо, али он је био равнодушан.

Тумачење заовакво понашање према нама сигурно мора бити у овоме: Они су желели да изврше притисак на нас, да нам нареде да чинимо њихову вольу. Док смо били у Шлизреу, Гестапо је тражио од нас да напишемо посланицу српском народу и да га окуражимо да се бори против комунистма. Да смо то учинили, ми бисмо били слободни да идемо где желимо. Ми смо категорички одбили да пишемо такву посланицу.

Док смо били у Бечу, они су предлагали Патријарху да формира нову српску владу уместо генерала Недића, или најмање да формира велики национални комитет који би имао своје седиште у Љубљани и помагао би Немцима у борби против југословенских партизана. Ми смо одлучно одбили ово рекавши: „Ми смо духовне и религиозне воје српског народа, и немамо ништа са политиком и војним пословима“.

Тада су они дошли са другим предлогом, тј. пошто је ту требало одржати Свеправославну конференцију свих избеглих епископа и свештеника из Русије, Польске, Бугарске и других земаља, под председништвом српског патријарха у циљу (како др Клибер рече) „дискутовања унутрашњих ствари Православне цркве“. Преко других агената нама је речено да је циљ ове конференције био непризнавање Свеправославне конфе-

ренције која је неколико дана раније одржана у Москви, која је донела декларацију против нацизма и фашизма. Зачетник идеје о овој конференцији је био извесни румунски епископ. Српски патријарх и епископ Николај петнаест пута су одбили да приме овог човека зато што је, противно црквеном праву, на молбу др Павелића, посветио новога српског епископа у Загребу. Наравно, ми смо одбили да имамо било шта у вези са овом предложеном конференцијом, и због тога је ова одложена.

На крају нам је др Нојбахер рекао да ћемо ми бити премештени из Беча Јужније. После неколико дана ми смо покренути и склоњени у Фелден, како стоји горе, у Горицу и Трст. У овом месту је дат патријарху један аутомобил. То је био „пакард“ узет са бензином од наших четника. То је учињено у циљу да ми „наравно идемо да говоримо против светског комунизма, против кога се Немци боре“. Ми то нисмо учинили. У то време, видећи да је Немачкој близу крај, др Нојбахер нам је хитно дао чувара грофа Чернина, који нас је са гестаповским агентом пребацио у Кицбил. Он, др Нојбахер, чекао нас је у Кицбили и држао нас овде до краја. „Будите мирни“, рекао нам

је једном, „ја ћу лично ићи са вама“, - тј. у Швајцарску.

Ми верујемо да су Немци покушавали све време од Шлирзеа до Беча да нас заварају и да нас искористе за своје политичке циљеве. Пошто то нису постигли, желели су да нам се освете водећи нас у Кицбил међу оне мешовите странце да би нас изложили ризику. То је учињено можда зато, даби они били под нашом заштитом када Американци буду дошли.

Ову изјаву пишемо у циљу да америчке власти знају све махинације кроз које су Немци желели да нас искористе за себе и против туђинаца, после четири године мучећи нас.

Они су нам понављали да је Српска национална црква била одговорна због одбијања познате прошлости између Немаца и Југославије - тј. одговорна за рат између ове две земље.

Сада молимо да нам се да могућност да поправимо наше оронуло здравље и да се одморимо. Ми такође имамо потребе, врло непријатне, за извесну помоћ око набавке материјала за одећу и друге потребе.“

Захваљујући овој изјави, сазнаје се више о страдању ове двојице јерараха Српске цркве после њиховог заточења у Дахау, која су

они храбро и достојанствено подносили. Њихов одлазак у Швајцарску није никада остварен, а патријарху није дозвољен дужи боравак у Енглеској. После опоравка у Риму и Карловим Варима, патријарх се 1946. вратио у земљу. Претходно је у прашком крематоријуму одржао помен блаженопочившем епископу чешкоморавском Горазду, који је стрељан од Немаца а потом спаљен. Епископ Николај је из Енглеске прешао коначно у Америку, где се и упокојио, тако дасе ова два страдалника више нису ни срећа у овом животу. Својим страдањима и они су поред митрополита сарајевског Петра, епископа бањалучког Платона и горњокарловачког Саве украсили и иначе намучену Српску православну цркву.

Сава, епископ шумадијски

Напомене

- Повратак Његове Светости Патријарха Српског Г. Гаврила у Отаџбину, Гласник Српске православне цркве, Београд 1946, 211.
- Др Ђоко Слијепчевић, Историја Српске православне цркве, II, Минхен 1966, 664-665-
- Исто.
- Statement of Archbishop Gavril, Patriarch of all Serbs, and Bishop Nicholai of Serbia, Архив епископа шумадијског Саве, нерегистровано.

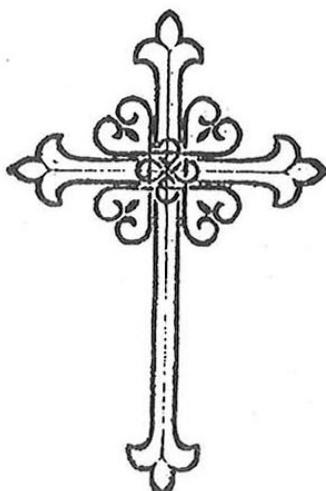
ПРОФЕСОР ЈОВАН МАЈЕНДОРФ ПОНОВО МЕЂУ НАМА

(Поводом још једне његове књиге на српском језику)

Jедна од последњих књига проф. Мајендорфа – „Једињство Империје и хришћанске деобе – Црква 450. до 680. године“ – ускоро ће се појавити на нашем језику у издању „Каленића“, а у преводу Јована Олбина.

У десет поглавља је професор Мајендорф, на само њему својствен начин, изнео историјски пресек Римске Империје као целине и у њој пре-глед историје православне цркве на Истоку и Западу, растрзане сталним унутарњим деобама. Обухваћен је најинтересантнији период – пети, шести и седми век – од Ирске до Индијског океана и од Германије до Нубије. На око 380 страница и Индексом имена на око 20 страница, наведена књига попуњава досад историјски недовољно осветљену

празнину и на основу најновијих истраживања, даје потпуно нову интерпретацију догађаја, које су ранији историчари и теолози Истока

и Запада парцијално, а често и тенденциозно, обраћивали, сваки са свога становишта и из угла дневне државне или црквене политике.

Јарослав Пеликан, професор историје на Јелском универзитету је о књизи и њеном писцу с правом рекао следеће:

„Мало је научника који би били у стању да се прихвате овог посла. То је могао само источни (православни) научник, који живи на Западу, а то је Јован Мајендорф. Он се ухватио у коштац са примарним изворима. Са критичким приступом модерној научној литератури, вешто и објективно води читаоца кроз пети, шести и седми век. Не могу да замислим ни једног савременог истраживача црквене историје без овог изванредног остварења“.

„Јединство Империје и хришћанске деобе“ је, пре свега, историјска студија не тако дугог периода Римске империје и хришћанске цркве, али на специфично нов, да га назовемо „мајендорфски“ начин. Слободно би могло дате каже да је студија „Византијско богословље“ од истог писца (у преводу на српски објавио „Каленић“) једна врста неопходног „увода“ у ову нову књигу, а даби њен логичан завршетак била студија „Хришћански Исток и уздизање папства“ (око 400 страница) у којој су два еминентна православна научника – Јован Мајендорф и Аристидес Пападакис – заједнички ставили пред историјски суд савременика и у фокус модерног сазнања, развој цркве од 1071. до 1453. год., односно од битке код Манциерта до пада Цариграда под Турке и до физичког нестанка нама близског Византијског царства. И ова ће се књига, ако Бог да, у догледно време појавити у преводу на наш језик у издању „Каленића“. Са претходне две књиге – „Византијским богословљем“ и „Јединством Империје“ то ће бити трилогија, незаобилазан извор информација, па можда и савремени уџбеник, за сваког теолога, византолога и остала који се интересују за корене не само византијске, него и наше српске, општесловенске па и европске културе. Наиме, византијско богословље и византијска култура су природно наслеђе пре свега православних Словена, па и осталих народа Европе. Византијска, цариградска Мати-Црква је Словенима послала мисионаре – браћу Кирила и Методија – и на словенском језику их увела у тајне и лепоте православља, онаквог какво је од искона Византија исповедала, а које је наследила од Христа преко Његових апостола.

У наше време је покојни проф. Мајендорф, велики православни теолог и византолог, пишући на француском, енглеском и делимично руском језику, упознао и заинтересовао и западну научну јавност за непатворену православну византијску теологију, историју и културу, за бајовиту лепоту византијске обредности и њен смисао. Преко превода Мајендорфових књига на српски језик и ми Срби бришемо прашину властитог заборава са својим исконских коренова.

Приликом објављивања превода Мајендорфове поменуте књиге, није на одмет да се подвуче да је проф. Мајендорф био искрени пријатељ наше Цркве и нашег народа. За српско издање „Византијског богословља“ је својом руком написао:

„Нама који смо позвани да поучавамо и проповедамо у земљама Запада, веома је важно духовно заједничарство са Мајкама-Црквама православног Истока, а међу њима са уваженом Српском црквом. Мени као писцу не може ништа дати већу радост него ово заједничарство“.

Изражавајући срећу и задовољство што смо били савременици овог великог православног научника, уверени smo да ће га се сећати и будуће генерације преко његових превода на српски језик, а посебно преко његових последњих животних дела, на којима је много година радио: „Јединство Империје и хришћанске деобе“ објављеног пре његове смрти и изванредних поглавља о руској, српској, бугарској, румунској и „дохалкидонским“ најодним црквама, који су објављени после његове смрти у студији „Хришћански Исток и уздизање папства“ (објављено на енглеском 1994. год.)

Наговештавајући скори излазак превода проф. Мајендорфа из области византологије и историје Хришћанске цркве, потребно је да се каже неколико речи и о „Византији“ и „византологији“ мада је Византија отпочела свој реални историјски политички и црквени живот онда када је цар Константин (324–337) преместио центар Империје из „Старог Рима“ у „Нови Рим“ – Константинополь, који је изградио на остацима древног грчког градића – Византа, назив „Византија“ и „византологија“ су релативно млади. Царство се све до пада под Турке 1453. год., дакле до свога нестанка, званично називало „Ромејско“ односно „Римско“ царство.

Научна пажња је почела да се обраћа „Византији“ и „византологији“ тек у другој половини осамнаестог века, те кроз цели деветнаести и двадесети век. Основе науци су положили руски научници. Поменућемо само неке од њих:

Алексеј Павлов (1832–1898), професор у Одеси, издавач и коментатор „Покажног канона“; Николај Красносельцов (1845–1898), професор у Одеси, коментатор византијске литургије; Иван Троицкиј (1833–1901), професор у Ст. Петербургу, издавач „Типика цара Михаила VIII“; епископ Арсеније Иваншченко (1830–1903), за кога је проф. Ханс Георг Бек рекао да је његових чланака као „песка у мору“, и многи други. Код нас је Георгије Острогорски следио руску школу и дао значајан допринос овој науци. Не

треба заборавити и проф. Теолошког факултета Д. Анастасијевића и др.

На Западу је све до недавно, подстицана римском, односно ватиканском пропагандом против „шизматика“, лансирана искривљена, необјективна слика о Византији, њеном богословљу и њеној култури. Систематски је подржаван и погрдан појам „бизантинизам“ са значењем спољашње помпезноти и унутарње празнине, непостојаности, дволичности, лажљивости и лукавства.

Захваљујући делима великих савремених православних научника, који су радили и писали на Западу, проф. А. Шмемана, Флоровског, Дим. Успенског, а пре свега Јована Мајендорфа, западна слика о „Бизантинији“ и „бизантинизму“, полако али сигурно, одлази у прошлост. Нека од Мајендорфових дела, која су оставила упечатљив траг на Западу, већ имамо или ћемо ускоро имати и преводу на наш језик.

Узгред да поменемо и једног неправославца, проф. Ханс Георг Бека, који је 1953. год. издао у Минхену на немачком језику, по нашем сазнању, најопширнију објективну студију на преко 800 страница, са огромном литературом и навођењем примарних извора из наведене области: „Црква и богословска литература у Византијском царству“. Нашој научној јавности га је делимично представио пок. др. Дим. Богдановић (СКЗ), али, на жалост поменуто дело није ни делимично превођено на наш језик.

Враћајући се на превод Мајендорфове књиге „Јединство Империје и хришћанске деобе“, треба подвучи да писац не улази у полемику са Западом. Он је пун толеранције. Једино образлаже основе на којима је Запад изграђивао своје поставке, а које није могао да коригује услед прекида дијалога између источног и западног дела Хришћанске цркве, до кога је дошло због несретног раскола и деобе 1054. год.

Истовремено писац се смело и критички односи према многим историјским црквеним збивањима на Истоку са којима је сачувана чистоћа и принципијелност, а уништено јединство цркве.

Наше је да се пре појаве превода књиге „Јединство Империје и хришћанске деобе“ молитвено сетимо ранопримулог проф. Мајендорфа, који је обогатио и нашу науку у целини са новим сазнањима или новим интерпретацијама византијске теологије, историје и културе.

Јован Олбина

Поводом 80-годишњице др Емилијана Чарнића

ПАНЧЕВАЧКИ СУСРЕТ СА СТАРИМ ПРОФЕСОРОМ

Последњих година постала су код нас уобичајена представљања новообјављених књига, плоча, телевизијских емисија, па чак и појединачних бројева часописа. Далеко се мање времена и пажње посвећује угледним професорима и васпитачима код којих су генерације стицале драгоцену знања, а који би и данас могли да буду узор студентима који нису имали срећу да их као активне педагоге и научнике затекну на својим факултетима.

Организовање књижевне вечери посвећене некадашњем суграђанину, осамдесетогодишњем протојакону Емилијану Чарнићу, теологу и преводиоцу, дугогодишњем професору Богословског факултета у Београду, била је замисао епископа шумадијског Саве, коју су 18. маја 1995. године узорно спровели у дело старешина Саборне цркве у Панчеву, протојереј Милован Глоговац и Панчевачка црквена општина.

Најновијим издањима богословских и богослужбених књига које је проф. Чарнић написао или превео са грчког на савремени српски језик и сећањима представника три генерације његових некадашњих студената – епископа шумадијског др Саве [Вуковића] и данас активних професора Богословског факултета др Димитрија Калезића и др Драгана

Милина – присутнима је представљен један дуг и богат животни и стваралачи пут.

Рођен у Доситејевом Чакову (28. новембра 1914), школован у Црепаји, Панчеву, Београду, Берну, Атини, Емилијан Чарнић је по образовању био теолог и класични филолог. На Богословском факултету у Београду је од 1947. до 1980. година прошао сва универзитетска звања, а предавао је Свето писмо Новог завета и грчки језик. Своје таленте и стечена знања умножавао је и богатио свакодневним марљивим радом. Потештавао је своје студенте и време предвиђено да са њима проводи, а сваки слободан тренутак користио је за свој научни и преводилачки рад.

Тумачења библијских новозаветних текстова као и претпоставке о њиховим ауторима, објављивао је у различitim богословским часописима. Сарађивао је у међународним црквеним, пре свега библијским удружењима, учествовао је на многим семинарима и научним састанцима. У сусрет трећем миленијуму Хришћанства, већ је у издавачкој кући „Каленић“ објавио књигу: *Исус Христос, живот и дело*.

Превођењем на савремени српски језик пре свега Новог завета, а потом и Псалтира, Часослова, Требника, Канона св. Андрије Критског, низа богослужбених текстова,

придружио се преко хиљаду година дугој поворцији прегалаца, који су почев од свете браће Кирила и Методија, преко Вука Каракића, до наших савременика, чинили све да реч Божију учине доступном сваком словенском и српском човеку. Већ само то је подвиг достојан дивљења, довољан да испуни један садржајан, Божијем учењу посвећен живот. Код срећнијих народа на таквим пословима су деценијама ангажоване институције и тимови стручњака.

Тих, ненаметљив, срдачан и срећно лишен сваке гордости, професор Чарнић се једноставно и топло захвалио на сећању, лепим речима и пажњи сајом некадашњим студентима, сада угледним сарадницима на Њиви Господњој, организаторима ове пријатне вечери, многобројним свештеницима, заинтересованој и пажљивој панчевачкој публици. Искрено верујући да је само предано и марљиво радио уз помоћ дарованих му талената, стари професор нас је својом смиреношћу и скромношћу подсетио на поруке средњовековних писара, који су своју, годинама уз лојаницу стрпљиво исписивану књигу, често завршавали речима: „Братијо исправите, а не куните, јер не писа ни Бог ни анђел, већ рука земна“.

Даница Петровић

БИБЛИОГРАФИЈА РАДОВА ПРОФЕСОРА ДР ЕМИЛИЈАНА ЧАРНИЋА

Библиографију радова професора Чарнића сакупио је и љубазно нам ставио на увид јереј, проф. др Драган Милин. Сматрали смо да ће такав попис за многе бити корисна информација, па га овом приликом са одобрењем проф. Милина објављујемо.

Преводи са грчког

1. Свето писмо Новог Завета, Београд 1973; 1992.
2. Божанствена литургија светог Јована Златоустог, Диселдорф 1976.
3. Обред Малог и Великог Богојављенског освећења воде, Шибеник 1976.
4. Молебан за болесника, Београд 1976.

5. Обред благосиљања и резања колача: благосиљања колива, врбе на Цвети, грожђа на дан Преображења Господњег; благосиљања и освећења тамјана, новог крста, крста који се носи на просима, црквених свећа, сваке ствари, црквеног барјака, Шибеник 1977.

6. Обред призывања помоћи, благодати и дара пресветога Духа на почетку сваког добrog дела; благодарења за испуњење молбе и за свако доброчинство Божије; молитве у почетку поста; обред освећења возила; молебна јектенија за немоћне, за умножење љубави и искорењивање мржње, за путнике, у време помора, за престанак напрасне смрти, Београд 1977.

7. Вечерње у недељу свете Педесетнице, Шибеник 1977.

8. Хришћанско опело, Шибеник 1978.

9. Света тајна крштења и миропомазања, Београд 1978.

10. Парастос; дечије опело; опело умрлих на Ускрс, Крагујевац 1978.

11. Света тајна брака, Шибеник 1978.

12. Света тајна покајања и причешћа. Молитве за: болесника, жени када побаци, за онога који пати од злих духова, Београд 1979.

13. Псалтир, Крагујевац 1979.

14. Обред благосиљања и освећења икона и иконостаса, свештеничких одежди и богослужбених књига, Београд 1980.

15. Паримије, Краљево 1980.

16. Апостол, Вршац 1981; 1992.

17. Света тајна јелеосвећења, Београд 1981.

18. Крштење, Крагујевац–Вршац 1982.

19. Требник, Крагујевац 1983.

20. Велики Канон светог Андрије Критског, Крагујевац 1984.

21. Часослов, Крагујевац 1986.

Књиге и студије

1. Ко је писац Посланице Јеврејима, докторска дисертација одбрањена у Атини 1954 (рукопис).

2. Хипотеза о Варнави као писцу Посланице Јеврејима, Богословље, I, 1957.

3. Хипотеза о Аполосу као писцу Посланице Јеврејима, Богословље, II, 1957.

4. Питање „александринизма” Посланице Јеврејима, Богословље, I, 1958.

5. Питање „филонизма” Посланице Јеврејима, Богословље, II, 1958.

6. Тумачење Посланице Филипљанима, Београд 1958.

7. Тумачење Посланице Колошанима, Београд 1958.

8. Хипотеза о Луки као писцу Посланице Јеврејима, Богословље, I-II, 1959.

9. Посланица Јеврејима као литерарни проблем, Богословље, I-II, 1960.

10. Питање адресата Посланице Јеврејима, I-II, 1961; I-II, 1962.

11. Тумачење Посланице Галатима, Београд 1962.

12. Поводом припрема за издање византијског текста Светог писма Новог завета, Богословље, I-II, 1963.

13. Посланице апостола Павла. Уџбеник за V разред богословије, Београд 1967.

14. Тумачење Посланице Ефесцима, Београд 1968.

15. Увод у Свето писмо Новога завета, посебан део, Београд 1970.

16. Библијска ерминевтика, Београд 1971.

17. Традиционални и нетрадиционални фактори у превођењу Светог писма, Богословље, I, 1972.

18. Увод у Свето писмо Новога завета, општи део, Београд 1973.

19. Архијереј по реду Мелхиседекову, Богословље 1973–1974.

20. Еванђеље по Матеју, превод и тумачење, I (гл. 1–11), Београд 1979; II (гл. 12–28), Београд 1981.

21. Еванђеље по Марку, превод и тумачење, Београд 1983.

22. Еванђеље по Луки, превод и тумачење, Београд 1983.

23. Дела апостолска, превод и тумачење, Крагујевац–Вршац, 1984; 1989.

24. Еванђеље по Јовану, превод и тумачење, Крагујевац 1987.

25. Откривење Јованово, превод и тумачење, Крагујевац 1990.

26. Саборне посланице, Београд 1991.

27. Посланица Галатима, превод и тумачење, Крагујевац 1992.

28. Исус Христос, живот и дело, Крагујевац 1993.

Текстови у црквеној штампи

1. Зашто мртве спаљују, Мисионар, 3. јуни 1970.

2. Чиме се хранио Јован Крститељ? Весник, 15. април 1971.

3. Пут Светога Саве, Теолошки погледи, 1–2, 1974.

4. Христос - вакрсење и живот, Теолошки погледи, 1, 1975.

5. Из теологије мучеништва, Православље, 15. март 1977.

6. О закону Божијем (брошура), Крагујевац 1977.

7. Какав језик у Цркви? Православље, 15. март 1978.

8. Бог је са нама, Каленић, 1, 1979.

9. Љубав - врлина која је са неба стигла на земљу, Каленић, 5, 1979.

10. Божић, Каленић, 6, 1979.

11. Шта је Свето писмо и зашто га треба читати, Календар – Црква за 1981.

12. Цвети, Каленић, 3, 1983.

13. Бог нам се јавио као човек, Каленић, 6, 1983.

14. Бог Отац је вакрсао Исуса из мртвих, Каленић, 3, 1984.

15. Син Божији је дошао „да избави оне који су страхујући од смрти целог живота били у ропству” (Јевр. 9,15), Каленић, 1, 1985.

16. Ваведење, Каленић, 6, 1985.

17. Молитва - пост - покајање, Каленић, 2, 1986.

18. „Ако смо срасли са сликом његове смрти, онда ћемо срасти и са сликом његовог вакрсења (Рим. 8,5), Каленић, 3, 1986.

19. Смисао страдања, Каленић, 1, 1987.

20. Сатана ради, Каленић, 2, 1987.

21. Син Божији је дошао и дао нам разум да познајемо Истинитога, Каленић, 1, 1988.

22. Угледајмо се на Христа, Истина, 2, 1988.

23. Светитељ - жртва, Каленић, 6, 1988.

24. Душа и тело, Каленић, 1, 1989.

25. Реч Божија је постала човек, Каленић, 6, 1989.

26. Исус Христос - светлост света, Истина, 5, 1990.

27. Из смрти у живот, Каленић, 1–2, 1991.

28. Светлост разума, Истина, 8, 1991.

29. Сунце правде, Православље, 15. новембар 1991.

30. Христово рођење - радост велика, Каленић, 6, 1991.

31. Божанствена мудрост, Православље, 15. мај 1992.

32. Ко приђе Христу постаје дете светлости, Православље, 1. октобар 1992.

33. Истина и слобода у хришћанској етици, Новине српске, 1. март 1993.

34. Шта је вера, Каленић, 1, 1992.

35. Христољубље и сребролјубље, Новине српске, 1. април 1993.

36. Хришћанско схватиње рада, Панчевац, бр. 3439–3445, 1992/93.

ПРОСЛАВА СВЕТОГ САВЕ У КРАГУЈЕВЦУ

И ове године је, као што је то већ постала традиција, Св. Сава прослављен у две крагујевачке цркве. У Саборном храму Свету архијерејску литургију је служио Његово Преосвештенство епископ осијечко-попљски и барањски Г. Лукијан са свима свештеницима и два ћакона. Црква је била испуњена децом, али у нешто мањем броју него претходних година, јер су све основне школе у граду имале у преподневним часовима своје прославе. После Свете литургије пререзан је славски колач домаћице Зориславе Јеросимовић, а онда је почело рецитовање песама о Св. Сави. Двадесеторо деце је учествовало и од Његовог Преосвештенства епископа Лукијана добило пригодне поклоне. Слично је било и у Старој крагујевачкој цркви. Централна прослава Св. Саве је одржана у Градској дворани „Шумадија“. Разноврстан програм је извело око 50 учесника уз присуство Његовог Преосвештенства епископа Лукијана, крагујевачких свештеника и пуне дворане. Уводну беседу одржao је ћакон Саборне цркве Зоран Крстић коју овде у целини преносимо:

„О човеку, па и једном народу, много више говоре његови идеали него учињена дела. Ко смо и шта смо сада, сазнаћемо по томе чему се надамо, чему тежимо, шта очекујемо од дана који су пред нама. Идеали су наш судија или наша похвала.

Ваше Преосвештенство, поштоване dame и господо, драга браћо и сестре, мало је народа у свету који имају такву личност у својој историји за коју се везују готово сви почеци. Почеки наше црквене самосталности, законодавства, просвете, књижевности, медицине и најзад он је тај са којим се српски народ коначно уводи у ред православних народа, без више икаквог колебања и једном за свагда. Налазећи се на раскршћу од кога су се пружали многи историјски путеви, у време латинског харања православног истока, определио се за пут који се показао истинитим и спасоносним, али оно што ми његови потомци научешће заборављамо, и обавезујчим.

Поредити две епохе никада није захвално. А поготову је жал за прошлошћу и покушај да се она оживи неоправдан. Јер оно што је једино сигурно, то је да се прошлост никада више неће вратити и ни на који начин је не можемо оживети. Али оно што одолева времену и чиме можемо упоређивати времена јесу идеали, наде,

вредности и стремљења која одређују који ћемо животни и историјски пут одабрати.

Пут Св. Саве, којим је он ишао и којим је повео свој народ, се показао исправним и зато га је Господ прославио а људи нису заборавни. На раскршћу је одabrao прави пут, а за нас који се данас исто тако налазимо на раскршћу, питање је да ли ћемо одабрати прави, плодоносни, стваралачки, а пре свега спасоносни историјски пут. Једна историјска странпутица је за нама, пут којим смо последњих деценија ходили показао се као промашај. Једна Србија је умрла а нова се још није родила. Треба тражити нове путеве и у томе нам Св. Сава може помоћи, својим молитвама Господу, али и својим идеалима.

Упоредимо само једну вредност која опредељује нас, данашње људе, са светосавским вредностима. Власт, новац, положај су три главе једне немани која се зове моћ. Данашња светосавска Србија све више личи на џунглу западног типа у којој је човек човеку пакао и вук. Моћ је постала готово једина вредност и једини животни идеал, за чије остварење не постоје недозвољена средства.

А он, млади Растко, који је већ својим рођењем, као краљевић, имао и власт и богатство, бежи да на

атоском стењу убија своје босе ноге, да у манастирској зими и мраку тражи неки други идеал. А зашто? Није ли Св. Сава носио у себи презир према свему светском, према свему „профаном“? Не, то никако не, јер да је тако, он се са атоског стења не би ни враћао. Али је Св. Сава добро знао да се неман моћи свезује одрицањем од ње. Она расте, неконтролисано расте кад је прогласимо за апсолутну вредност, за вредност над вредностима, а кад од ње окренемо главу и уверимо је да је она само средство за добро људско, а не циљ, тада се опасна неман своди на своју праву меру и постаје послушна. Ето апсурда, власт да буде послушна. Али управо такав се Св. Сава вратио са атоског стења, ослобођен свих искушења моћи и такав послужио Христу и своме народу. Имао је Св. Сава и власт и богатство свога оца и брата, моћ коју никада није злоупотребио, она је до краја његовог живота остала опасна звер, али звер која слуша свога господара. Свом народу је својим примером показао да постоје много значајније вредности од власти и богатства – просвета, народно здравље, уметност а да је још и над њима једина вечна и апсолутна вредност – Христос. Доброг је господара служио наш Светитељ, па је добро и поживео, добрым путем народ повео, себистека место у Царству Небеском и историји.

Светосавски идеали и светосавски пут су кроз историју били душа српског народа и та сјајна и неугасива звезда је била водич и путоказ на свим нашим раскршћима. Онда кад смо се према њој оријентисали Божији благослов је био на нама, онда кад смо тражили друге звезде мрак братобиства и пропасти се надносио над нама. Дај Боже, да нам и на овом раскршћу та звезда буде водиља."

Програм је наставио Академски камерни хор „Лицеум“ извођењем три духовне композиције. Кратак рецитал су извели рецитатори КУД „Абрашевић“. Професори Музичке школе у Крагујевцу су такође допринели прослави Св. Саве. Мирослава Стојковић, Снежана Мркаљ, Светлану Миливојевић, Сању Вукосављевић и Артбенд су извели углавном дела српских композитора.

Најзад, Светосавска академија је завршена сплетом градских игара у извођењу Културно уметничког друштва „Абрашевић“ из Крагујевца и уз громак аплауз присутних Крагујевчана.

ОБРАЋАЊЕ СВЕТОМ САВИ

Да се не разлетимо бесом,
као рој лудих муха,
и лице нам и тело
не омутаве месом,
нека нас Слово Твоје
сабере и сачува;
и измири, Саво,
баш као некад братуј
над очевим лесом.

Нека нас Слово Твоје
избуди из чаме
и помилује сваког
благом мисли у глави;
нека се огласи, Саво, нек запоје
и сложи гласе наше у свеопштој галами;
нека нам се јави,
предобро и мило,
да знамо да га има,
да се сурвало није, негде у сурдук века,
и разбило.

И нека прашта сумње наше,
кад у пустари душе за толико га оста.
Нек смехом налије чаше
и вером трпезе поста,
и нека уђе у куће у лицу најдражег госта,
и место многих речи
што као пашчад реже,
и расуте ко гвожђа стоје,
нек нас са смислом веже
и нек нас окући, Саво,
то Свето Слово Твоје.

Саша Миленић

Допис из Америке

ПРАВОСЛАВНИ СРБИ У ЧИКАГУ И ШИРОЈ ОКОЛИНИ

Несвакидашњи повод боравка у Чикагу била је прослава 75 година цркве Св. архангела Михаила. Била је то и прилика за упознавање веома преданог парохијског ангажовања свештеника Милоша Весинакога сви парохијани с правом ословљавају са „оче”. Пре доласка о. Милоша у Јужни Чикаго у цркви су чинодејствовали садашњи митрополит средње-западноамерички Христофор, а затим о. Божко Драгичевић. Заорали су бразду на плодном тлу. Искуство које је стекао у Новом Саду као ђакон владике Саве шумадијског, док је владика администрирао Бачком епархијом, о. Милош Весин успео је на најбољи могући начин да примени у својој разуђеној америчкој парохији, како на духовном, тако и на организационом пољу. Месечни билтен који стиже на кућну адресу, обавештава све парохијане о распореду богослужења. С обзиром на неколико генерација верника богослужења се врше на црквенословенском, српском и енглеском језику. Чини се да је то боље решење од служења две литургије једне на црквенословенском и српском, а друге само на енглеском (истог дана у истој цркви, двојица свештеника). Посебна, месечна писма парохијанима – на два језика – у вези са празницима и њиховим значењем, поукама и порукама за духовни и дневни живот верника читају се са великим интересовањем и постепено утичу на духовно узрастање парохијана. Редовне, кратке, проповеди свештеника слушају и бројна деца која после веронауке стижу на главни део Литургије. Сви верници прате Литургију са молитвеницима у руци. Духовно стање парохијана најбоље се могло видети приликом осмочасовне припреме пред причест уочи празника Ваведења. Осамдесеторо деце са својим учитељицама провели су поподне у индивидуалној исповести, слушајући предавања из веронауке и у практичном раду учећи како се припремају просфоре, жито, цртању честитки. Програм је био до детаља разрађен. На сам празник деца су са својим професорима и листама за проскомидију

(трајала је читав сат) прилазила о. Милошу читајући читко написана имена. Причестили су се заједно са својим родитељима. Ретко духовно задовољство прожело је ову видљиво живу црквену заједницу.

Прослава 75-годишњице Цркве била је такође до детаља испланирана. У препуној цркви чинодејствовао је митрополит Христофор уз саслужење о. Божке Драгичевића, о. Милоша и протођакона Станимира Спасовића. Певао је у пуном саставу хор Слобода који редовно учествује на богослужењима.

После свечане литургије приређен је банкет у сали где је присуствовало око 700 парохијана, свештеника и гостију из више америчких држава (укључујући и далеку Калифорнију). Митрополит Христофор се осврнуо на прославу 50-годишњице цркве и време када је он био парох у овој цркви, а потом је о. Милоша одликовао правом ношења црвеног појаса. У својој поздравној речи о. Милош је истакао да све што чини постиже управо захваљујући разумевању, подршци и помоћи својих парохијана који чине „живу цркву”. Дугогодишњег председника црквене општине неуморног г. Дмитра Ракића Свети архијерејски синод Српске православне цркве одликовао је орденом Св. Саве II степена.

Пригодан програм извели су октет студената Богословског факултета из Либертивила под управом о. Милоша и тамбурашки оркестар „Слобода“ под управом дојена г. Адама Поповића. Посебно одушевљење присутних изазвао је тамбурашки оркестар извођењем сплета народних песама и игара из скоро свих крајева бивше Југославије.

Најзад, најављена је жеља парохијана да се започне изградња нове цркве у Ленсингу (удаљеном 25 км од Јужног Чикага), јер се парохијани све чешће селе ван града. Свеченост је трајала пуних пет часова у веома пријатном расположењу.

Уочи прославе одржан је и успешан семинар: „Како живети православље данас?“ Румунски

архимандрит о. Роман Браза, о. Мирко Добријевић ђакон и проф. Универзитета у Чикагу, монахиња Михаила из манастира Платина у Калифорнији, проф. Светлана Колјевић из Сарајева и потписник ових редова – износили су своја уверења, виђења и искуства. Заједнички закључци: хришћанство је „васељенска религија“, православље је откровење, литургијски живот је неопходност. Био је то још један духовни аспект прославе.

Обилазак парохијана – водице, резање колача, посете и причести болеснику у болницима – чине редован парохијски живот. Не заборавимо да се удаљености у Америци не могу мерити европским стандардима...

Посета Богословском факултету у Либертивили и манастиру Свети Сава, разговори са професорима и студентима – будућим свештеницима у Америци били су обострано корисни.

Краћи боравак у Милвокију, сусрети са парохијанима и њиховим агилним и одговорним о. Драганом Велеушићем који је наследио дугогодишњег угледног свештеника о. Милана Марковину, у прелепој „мозаичкој“ цркви Светога Саве, дириговање хором „Стеван Шијачки“, посета Универзитетској библиотеци „Голда Меир“, присуствовање часу у гимназији где су америчка деца напамет на српском језику отпевала „Две песме из XVI века“ у хармонизацији Стевана Мокрањца, дубоке су и трајне успомене из гостољубиве „Милвоке“.

Посета Питсбургу, уз посебно узбудљиво разгледање портрета у „Југословенској соби“ Универзитета Пенсилванија (Вук, Његош, Руђер Бошковић, Штросмајер), затим боравак у репрезентативној резиденцији источноамеричког епископа Митрофана (портрети, митре, одјејања, антиминси од Арсенија Чарнојевића до садашњег дијецезана) и најзад у правом америчком темпу, дванаесточасовни боравак у гостољубивом дому о. Стевана Степанова, у Аликвипи, посета лепо уређеној српској цркви, школском и па-

рохијском центру и српском гробљу на којем је сахрањен епископ Стефан Ластавица – додатни су, незаборавни утисци из релативно малог места у којем и данас Срби, Хрвати и Мусимани живе „као пре рата”.

Појање са двојицомprotoјереја-стравофора, стубова Српске цркве у тешким временима раскола у Америци о. Ђорђем Лазићем и о. Божом Драгичевићем спомена је вредно из више разлога. Архијерејски заменик о. Ђорђе Лазић, родом из румунског дела Баната, одличан је зналакарловачког појања и правила богослужења. Отац Божо из Книна, такође љубитељ појања и лепих богослужења, представник је доброг и исконског Краишника који је свој живот посветио Цркви и народу. Об-

ојица служе на част Српској цркви у Америци.

Када говоримо о парохијском животу који смо овом приликом упознали чини се пре свега да тамо процентуално већи број парохијана редовно присуствује богослужењима. Деца посећују добро организовану веронауку, исповедају се и причешћују. Славе се одржавају уз обавезно резање колача било у цркви или код куће (зависно од удаљености). Болесници се редовно посећују у удаљеним болницама и старачким домовима. Свештеник је заиста, у правом смислу речи отац. Мало му остаје времена за лични и породични живот. На питање како издржава тај заиста психички и физички напоран темпо свакодневног

парохијског живота о. Милош одговара: „Једино ми богослужење у цркви (уз дугачку проскомидију) помаже”.

Најзад, не заборавимо да су и у Америци наши људи, дјеца Св. Саве и да се са радошћу, носталгијом, па и тугом сећају свог старог краја. Можда уобичајена јектенија најбоље показује и њихову молитвену бригу за своје сународнике: „Још се молимо за благоверни христольубиви многогрешни и многострадални народ српски у отаџству, расејању, на Косову и Метохији, за све изгнанике и паћенике из Босне и Херцеговине, Лике, Крајине, Кордуна, Крабаве, Баније, Далмације, Славоније и Барање, и за све православне хришћане”.

Димитрије Стефановић

ПРАВОСЛАВНА НАРОДНА ХРИШЋАНСКА ЗАЈЕДНИЦА

(Прилози за Историју)

Историја Православне народне хришћанске заједнице, које је њен оснивач? Какви су разлози диктирали оснивање једне такве организације, која је у своме трајању и раду имала изванредан значај за морални и духовни преображај Српскога народа.

Њу је основао сам Господ наш Христос, покрену је народ на велико дело свеопштег покајања и моралног преобразаја. Историја ове дивне и корисне установе почела је овако.

Ослобођењем од петвековног ропства турском завојевачу, Србија се обрела у једном сасвим тешком, моралном, духовном и верском положају. Турски окрутни и бездушни освајачи дивљачки су упропастили, обезличили и унаказили Србију. Такву пустош тешко је замислити а још теже речима исказати. После овог светског рата, Београдски књижевник МИЛОРАД ПАНИЋ – СУРЕП, издао је књигу којој је дао символичан и занимљив наслов: „КАД СУ ЖИВИ ЗАВИДЕЛИ МРТВИМА”... У тој књизи сакупљени су записи монаха и духовника на црквеним и богослужбеним књигама, који потресно говоре, кратко, јасно, садржајно о великим страдањима Српскога Народа и његове Свете Цркве, за време владавине

„зверовидних Турака”, како записничари називају непријатеље своје вековне. Та књига, уствари је само бледа слика свега онога што су Срби морали проплатити у својој вековној потчињености мрским завојевачима. Ова страдања, по општем суду духовника наше Свете Цркве била су заслуга делом самога народа, а више делом њезиних управљача, владара, војсковођа, државника, кнежева и царева.

Почетак овога века био је изузетно тежак и у свему судбоносан за Историју нашег народа и његове Свете Цркве. У кратком временском року дешавали су се крупни догађаји. Избио је 1912. године рат против вековног непријатеља Турака; кроз кратко време избија и други Балкански рат између дојучерашињих савезника Срба и Бугара; коначно иза тога најстрашија светска клањница: Први светски рат у коме је узело учешће становништво целокупне планете.

У овим и оваквим околностима треба тражити и почетке духовног и морално препорода нашег народа, зачетке стварања Православне Народне хришћанске заједнице. Тешко је било објаснити народу сва страдања, све патње, разарања, пустошења, убијања невиног становништва, као и сва дивљаштва

окрутнога рата, осим да се све што се догађало дешава по Божијем допуштењу грехова ради наших. Народ је доживео и преживео Албанску Голготу, символично тако названу јер је по свему била слична Спаситељевој, Његовом страдању и Његовој патњи.

Међу преживелим војницима (са њима је био и поглавар Српске Цркве, седи митрополит Димитрије), почиње да се шири покрет богомольних војника. Читају Библију, радо воде побожне разговоре, труде се да живе по Божјим заповестима. Тако је, на Солунском фронту отпочело народно покајање и појединачно и групно. Покајање је било карактеристично само за прости свет; интелигенција и учени људи су били ван тога процеса, и углавном ван њега стоје и данас. Из тога круга побожних следбеника Христовог учења појавили су се и први проповедници: МИЛОВАН КРСТИЋ, из села Сепаца у Шумадији, овај је био проповедник и пре Првог светског рата, а у ту сврху је и неке књиге штампао. Други је био РАДОВАН ТАДИЋ, из Смедеревске Паланке. Ова двојица, који би се назвали пионирима у овом побожном и свеспасоносном покрету заједно су путовали, проповедали и свима приликама и књиге побожног

садржаја продавали. Ова група је најпогодније тло нашла у граду Крагујевцу, подржана од свештенника из Старе крагујевачке цркве МИХАИЛА ЈАКОВЉЕВИЋА, који је 1919. године написао и молитвеник на српском језику. Друга група је имала свој центар у Петровцу код Крагујевца, док је трећа била у Јовановцу, све у близини Крагујевца. Њихова делатност се убрзо корисно показала: народ је кренуо путем покајања.

Радован Тадић није штампао своје књиге, али је имао бројне ученике и следбенике и проповеднике врло веште и опремљене: ИВАН БЛАГОЈЕВИЋ из Ратара, РАЈА МИТРОВИЋ, из Велике Плане, ДАМЊАН ЂУРЂЕВИЋ из Старог Села, и још други који су давно помрли и имена су им заборављена. Ова тројица су били снажни проповедници, и многе су душе на пут извели. Иван Благојевић је своју активност отпочео још на Солунском фронту. Повратком у домовину он је још активније наставио свој рад.

Из тога појавили су се проповедници и мисионари и у другим епархијама: Београдској, Пожаревачкој, Жичкој, Банатској, Сремској, Бачкој, Шабачко-ваљевској, као и у Источној Босни. У Нишкој није било активности, у Тимочкој нимало. Ово је уследило због неспоразума са вишим црквеним властима, који нису имали разумевања за овакву врсту духовног препорађања и богоугодног деловања. Зато су те епархије и данас заостале у духовном животу од оних где су мисионари радили и веру утврђивали.

Овакав начин је био и повод материјалном благостању епархија. Народ се враћао Цркви а то је био и један од видова и материјалног благостања, економских могућности Црквених општина. Чињеница је: Крагујевац, где је био центар богољубљања био је чак материјално јачи и од самог Београда! То треба да буде опомена свима онима који су били против богољубљања, против њихове делатности. Много штошта би и данас било друкчије да се ова делатност оберучке прихватила и од стране виших црквених власти помогала.

У те дане пада и борба против спиритизма, окултног покрета разговора са оностраним светом. Био је знак за духовно тумачење живота, за његово постојање, али кад је на себе узео улогу новог откривења, неке врсте нове религије, постао је убитачан. Против њега као таквог поведена је бескомпромисна борба!

Народно покајање отпочело међу војницима на Солунском фронту, донело је плодове, но на њему се не зауставише они који су га требали својски помагати. Било је случајева истинског покајања, али је било и случајева жестоког отпада, услед разорног деловања фамозног духа времена. Ово се односи углавном на српску интелигенцију: ред високих и образованих школаца, новопечених богаташа, који су били зачетници једног новог и судбносног времена за наш народ и његову Свету Цркву.

После Првог светског рата верски покрет се нагло ширио углавном у масама простог света, по варошима и селима, благодарећи труду народних проповедника. Посматрачи овог покрета су могли увидети да овај покрет нема ничег заједничког са спиритизмом, као што је то раније било. Његова специфична особина је било – богољубљање.

Бити спиритиста значило је веровати у могућност непосредног општења са духовима умрлих ради објашњења догађаја, сазнања будућности или једноставно из радознаности. А бити богољубац значи бити врло побожан, живети скромним и морално непорочним животом, који често значи и велико самоодрицање, једну врсту правог хришћанског аскетизма. Богомольци чине Христа центром свога живота, отуда је за њих молитва постала центром њиховог живота, највећа неопходност, њихово занимање. Њихове молитвом разнежене душе своје Христољубље претварају у братољубље. Они се са пуно љубави односе према свима народима, а међусобно се називају браћом и сестрама. Њихова љубав према Богу прелива се у љубав према људима. Наш их је народ с правом назвао: БОГОМОЉЦИМА! Као грађани они су исправни, као хришћани најисправнији. У многим местима стални и једини посетиоци богослужења у манастирима и парохијским црквама. Видећи то народ их много више цени и поштује него што се то да видети; он их гледа и са још већом радознаношћу слуша њихове проповеди. У свакодневном животу они се јављају као савест своје околине, и њихов утицај је у томе случају врло јак и благотворан. Јачином своје вере, чистотом живота, самоодрицањем, пожртвовањем и апостолском одважношћу, аскетским изгледом чине утисак првих простих хришћана, који без резерве иду за Христом. У односу према овом свету, њиховим

богатствима и почастима, они су као онај јеванђелски трговац, који пронашајуши скupoцену зрно бисера, продаје све што има и купује га (Мат. 13, 45–46). Они су у истини „Јуродиви Христа ради”, а њихова моћ је у народ огромна. Њихова често пута претерана доследност је једино објашњење тајне њиховог успеха, као и оно поштовање које им народ указује. Њихов се број свакога дана умножава као и њихов утицај. При kraju 1921. године њих је било око 50.000. – чланова. Кад се узму у обзир све њихове опште особине, као и методи њиховог рада у народу, онда излази да они представљају читаву једну малу армију верски убеђених хришћана, међу којима је много путујућих проповедника, који одушевљено позивају народ на покајање и спасење душа. Ти проповедници су у основи и огромној већини прости и нешколовани људи из народа. Али зато они познају душу народа, његово стање и његове потребе, као и прости народни језик који свако разуме. Они говоре од срца и никад се не устручавају да кажу и најгорчије истине. Они су у ствари данас једини прави народни проповедници, јер нико није тако близак, тако разумљив, тако искрен према народу и одушевљен за свој посао као они. Народ их лако распознаје од осталих људи и жена, зато што и поред све своје скромности падају у очи својом особеношћу.

Наши богољубци нису у почетку имали своју спољашњу организацију која би их све окупљала у целину и давала општи тон целоме покрету. Та њихова привидна слабост се надокнађује обиљем јединства духа и братске љубави, простотом и јединством метода у раду, што нарочито одликује акцију и унутрашње односе богољубаца. Њих узајамно не вежу никаква правила ни статути, цео покрет је спонтан израз духовних и верских многоbroјних пробуђених душа. Тај чудни процес буђења се непрекидно продужује у све већим размерама, са све већом јачином. Његова се спонтаност непрестано одржава и несумњиво представља најбољи доказ неизвештачености и стихијске моћи целокупног покрета. Досадашњи покушаји да се сви богољубци у нашој земљи организују наилазили су на многе тешкоће. То је врло природно и неминовно у једном стихијском и широком покрету као што је богољубачки, утолико пре што се овај покрет развија у оквиру

једне већ организоване верске заједнице као што је наша Православна Црква у којој су регулисани сви односи њеног унутрашњег живота. Но како се могла родити и зачети мисао да богомольци, иако су сви чланови наше Православне Цркве, ипак треба да имају своју самосталну спољашњу организацију. Не може се спорити да су богомольци најактивнији чланови наше православне црквености. Они су у своме животу спојили и развили највише битних елемената и карактеристика наше православне црквености. Тваралачки елементи чисто православног живота као што су: простота вере, молитвеност, пост, несреброльубље, смирење, кротост, Христольубље, братольубље, очито се огледају у њиховом животу. Прост и побожан народ је изразио своје поштовање ових особина тиме што је богомольце назвао БОЖЈИМ ЉУДИМА! Откуда, онда овако по суштини православном покрету жеља за специјалном организацијом. Отуда што удрженим радом могу боље, јаче, ефикасније придобијати непокајане људе и приводити их покајању. Богомольци се налазе већ у крилу Православне Цркве, њихова љубав према Православљу се ничим не може оспорити. Прави богомольци не показују никакву антицрквену традицију. Неопходно је за моменат ставити се у позицију богомольца по овом питању. Њихова љубав према Цркви јесте љубав коју само најбољи хришћани могу имати. Но њихово нездовољство савременим животом хришћана је тако живо да га само њихова јака вера чува од очајања. Њихова необично будна верска савест се буни против учмалости, верске равнодушности и отвореног неверја у самој Цркви, које им сувише боде очи. Они виде да се данас у Цркви толерирају као пуноправни и исправни чланови и они чији је живот и рад негација Цркве. Њихова жива хришћанска свест не може да призна за добре чланове Цркве, у чијем животу није хришћанство сведодлучујућа жива сила, људе за које је Христос само један од мудрих људи, и за које је хришћанство једна од многоbroјних вера, у којој су се они случајно родили, и тиме једном за свада стекли право чланства у Цркви! Ревност њихова за Христа искључује сваки компромис са хришћанима само по имену, којима је хришћанство у хаљинама но не у срцу. Ако се допусти смело поређење, онда би могли рећи да

ревност тих простих и некњижевних људи, донекле личи на ревност првих апостола, људи духоносних, но простих и некњижевних, који свим својим животом доказују и проповедају: да ван Христа, „нема ни у Једном другом спасењу” да нема другог имена под небом даног људима којим би се могли спasti“ (Д.А. 4,11–12). Та искључује ревност за Христа данас је потребнија него икад. У овим временима изузетно христоборним и жестоко атеистичким, данас је више од свега нужно неустрашиво сведочење Христа: „Све држим за штету према преважном познању Христа Исуса Господа мог, кога ради све остављам и држим да су све трице, само Христа да добијем и да се нађем у Њему“... То исто говоре богомольци, својим животом, просто, неуко, но речи су њихове пуне живота, они собом опитно доказују богочовечанску Истину да је Живот Реч која најбоље и најуспешније проповеда Христа. Гледани оком савремених скептика, они изгледају као занесењаци, мерени протестанским умом наше интелигенције, они су предмет циничких подмсеха; но за православног човека они су „знак времена“, који се нама даје да би пробудио успаване на мртвој стражи Христових идеала, да би их власирало из мртвачког сна и распалио им душе огњеном ревношћу за напуштено дело Христово: „Устани ти који спаваш и власирал са мртвих и обасаје те Христос“. То говори њихова библијска простота, њихов молитвен, испоснички, аскетски изглед, њихов православни живот. Ко има уши да чује нека чује. Они су најречитија опомена свима. Пустињачки одлучно и смело, они призывају покајању, подмлађивању и оживљавању нашег парализованог осећања православности. Назад, ка Православљу светих и великих молитвеника и испосника; назад, кроз пост и молитву, јер се само постом и молитвом може истерати из човека и из друштва људског сваки нечисти дух, свако зло, сваки грех! Жедни светоотаџке, златоустовске литургијске молитве, богомольци се сваког празника и недеље слежу у најближе храмове, клече, метанишу и моле се.

Наш богомольачки покрет је у суштини својој православни покрет за пост и молитву и живот у Христу. И метод му је православни: очистити себе, а затим и ближње, преобразити себе, а затим и ближње; ићи ка преображењу друштва кроз преобразење личности.

Наша је молитвена чежња да Свети архијерејски синод узме у своје руке војство богомольачког покрета, да његов центар пренесе у Цркву, да га сачува од сатанске погибели. А христольубиво браћи богомольцима желимо, да вођени Светом Православном Црквом, узрастају растом Божјим док не достигну са свима светима у човека савршена, у меру раста пуноће Христове...

Богомольачки покрет у оквиру Српске Православне Цркве је покрет спонтано из народне душе произишао. У томе је његова снага, вредност и незаменљивост. Првобитну снагу и лепоту хришћанског живота дубоке старине власирале проповедници одушевљени вером, снагом и крепошћу првих хришћана. Уосталом Цркву Христову нису ширили учени „овог света“. Оно што је ниско пред људима то је изабрао Бог да посрами учене и силне овог света. Један диван пример за то.

Кад је Драгиња Бошковић наша мисионарка једном одржала своје предавање у мостарском соколском дому, по завршетку пришао јој је један римокатолички свештеник и упитао је: шта Ви имате од вашег епископа за ваш плодан рад у Цркви Христовој? Прибрала се мало сестра Драгиња и на ово питање одговорила: „Овај штап од трске кога ми је Владика Николај дао да се поштапам“. Римокатолички свештеник јој одговорио: „Да сте неким чудом у Римској Цркви Вама би папа дао авион да прелазите из места у место и ширите тако корисну Христову науку“...

У жељи да ипак имају свој административни центар, где би се на скупове сабирали, одакле би потицале све иницијативе за организовану акцију у народу, где би био центар издавачке побожне делатности, одакле би лакше паралисали акцију безбожничке књигоиздавачке активности, Духом Светим богомольци су одлучили да то буде град у Шумадији Крагујевац.

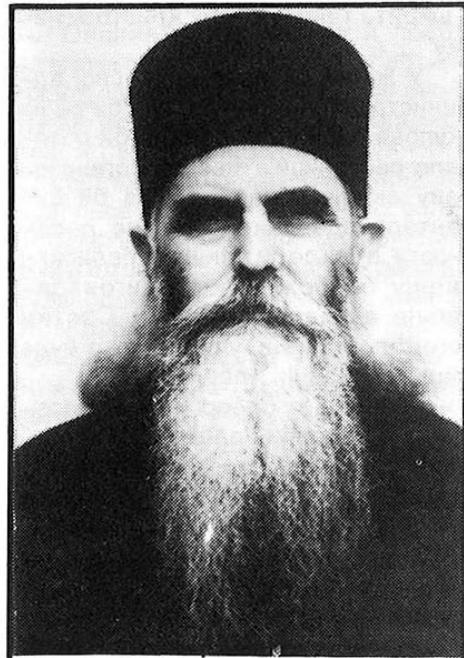
Изабран је одбор и за председника је одређен Драгољуб Милићевић, студент теологије. Установа је добила и своје име: ПРАВОСЛАВНА НАРОДНА ХРИШЋАНСКА ЗАЈЕДНИЦА, Српско друштво за јачање вере и морала у Српском народу. Шумадија је одувек била центар нашег друштвеног, државног и верског живота, и било је нужно да баш отуда се почне са преобрађајем обзиром да је она била прилично верски отупела и охладнела.

Драгољуб је развио свестрану активност: умножио је братство, основао црквени хор, подигао капелу, завео молитве по строгом манастирском типику, купио пространу кућу и завео молитве сваке недеље. Завео је држање концерата по градовима и селима почевши од Крагујевца, као и певање по црквама сваке недеље и празника, певања на литијама, опелима, паастосима и осталим црквеним свечаностима. И тако је град Крагујевац добио једну од својих најкориснијих установа, био преображен и у град Божји прибројан.

Отпочела је свестрана издавачка делатност и веза са свима деловима света путем публикација и разменом духовних књига...

Приступило се организовању богољаљачких братстава по селима где је год за то било услова.

Председник Драгољуб је примио монашки чин у манастиру Хилендару и добио монашко име Дионисије, и тада постављен за старешину Манастира Драче. Тек је тада настала његова права делатност на пољу богољаштва. Био је то по ревности други апостол. Одлазио је на све стране, држао саборе, говоре, организовао проповедничке школе. По карактеру је био мирољубив човек и свакога је волео, и народ му је за љубав љубављу узвраћао. За име Дионисијево тесно је везан процват наших манастира и њихово попуњавање монасима и монахињама. Док је уочи рата 1914. године једва где било, сада их је на стотине. У то

Архимандрит Гаврило (Димитријевић), духовник манастира Ралетинца, упокојио се у Господу 13. јануара 1995/31. децембра 1994. године, у 92. години живота.

доба пада промена имена гласила Богомољаца: ПРАВОСЛАВНА НАРОДНА ХРИШЋАНСКА ЗАЈЕДНИЦА, сада после те промене и одлуке виших црквених власти лист се зове: МИСИОНАР. Колико је та делатност била далековида и далекосежна, сведочи и доба у коме живимо: већина монаха и монахиња по нашим светињама духовно је израсла под окриљем Православне народне хришћанске заједнице; она је била њихов учитељ, васпитач и руководиоц...

Покрет је имао жељу да у својим редовима има и једнога високог духовника. Понуђен је жички Владика Николај, али је његов одлазак на епархију Охридско-битольску би одлучујући: није се могао примити покровитељства као и жеље Покрета да њиме непосредно руководи. Један занимљив дијалог између њега и проте и професора Живана Маринковића (једно време уредник гласила П.Н.Х.З.) показује како је и умни Владика пристао на то да одушевљени проповедници, простим и народним језиком могу много лепше и садржајније да искажу нешто што је и самим докторима православног богословља тешко. Прота Живан исприча Владики Николају како је једном приликом у станицу Ратаре ушао мисионар Петар Старчевић. Сео је на своје место, извадио свирајку и отпочео да свира неку дирљиву народну мелодију. Свирка му је била само увертира за наступ: одржао је дивно мисионарско предавање, тако да је задивио све. Иза предавања настала је дискусија у којој је тек дошла до изражаваја сва вредност, одушевљење и знање мисионара Старчевића. Прота Живан је признао да је од Петра том приликом научио више него ли што је о томе у школовању у богословији научио. Владика је мудро ћутао и признао да прота Живан има право.

Ред је да споменемо бар неке врле работнике-проповеднике Христове заједнице:

1. Милован Крстић из Сепаца, Наталинци,
2. Радован Тадић из Сmederevске Паланке,
3. Иван Благојевић, Ратаре – Паланка
4. Радосав Митровић – Велика Плана,
5. Дамњан Ђурђевић, Старо Село
6. Јеромонах Дионисије, председник П.Н.Х.З.
7. Јеромонах Мисаило, Чачанин
8. Јеромонах Михаило, Гружанин
9. Јеромонах Данило Митровић, Польња
11. Игуман Васијан, Покажница
12. Игуман Гаврило, Ралетинац

13. Монах Серафим Маричић, секретар П.Н.Х.З.

14. Живан Аночић, Шопић, Лазаревац

15. Бранислав Стевановић, Скобаљ

16. Настас Станковић, Тольјевац

17. Драгослав Глишић, Риљац

18. Исаило Ђокић, Бресница – Чакач

19. Чедомир Јеличић, Калудра

20. Петар Козлитић, Шашинци – Срем

21. Богиња Мићић, Крупањ

22. Милосав Радојевић, Чукојевац

23. Милован Стевановић, Петровац пожаревачки,

24. Љубисав Војиновић, Салаковац

25. Драгутин Обрадовић, В. Градиште

26. Живко Животић, В. Градиште

27. Светолик Миленковић, Бранетићи

28. Ника Кекељ, Кикинда

29. Димитрије Орсић, Даљ

30. Алекса Ристић, Босна

31. Јован Саракевић, Чачачнин

32. Богољуб Стојков, Банат

33. Драгиња Бошковић, Београд

34. Радојица Мирковић, Ваљево

35. Петар Старчевић, Ваљево

36. Десимир Старчевић, Ваљево

37. Петар Старчевић, Ратаре

38. Бранко Симеуновић, Босан

39. Стеван Малић, Босна

40. Бошко Топаловић, Чачак

41. Милија Ристивојевић, Пожега

42. Радисав Савић, Бошњане

43. Божидар Чеперковић, Врњаци

44. Чедомир Недељковић, Ваљево

45. Драгољуб Матић, Варварин

46. Петар Пељемић, Босна

47. Стеван Симић, Босна

48. Јевтимије Станојевић, Лесковац

49. Гаврило Томић, Дивци

50. Драги Милетић, Сугубина

51. Милутин Бранковић, Пожаревац

52. Чедомир Милосављевић, М. Орашић

53. Станислав Ђорђевић, Ковачевац

Дивна је и племенита Историја ових честитих богољаца! Мали је овај списак оних који су се трудили на Божијем делу. Сам Господ зна имена свих који се јавно и тајно потрудише. Нека их Господ упокоји са светима а међу нама нека им је светла и племенита успомена! Голи и боси, често пута гладни и жедни без конака и потребне помоћи, баш онако како то лепо учи Велики Апостол Павле: „У беди од пријатеља и непријатеља, трудисмо се и билисмо свима све да све придобијемо за Христа”...

Тешки и мучни дани поново васкрсавају жељу за оваквим радницима на њиви Господњој. ЖЕТВЕ ЈЕ ОДИСТА МНОГО А ЖЕТЕЛАЦА МАЛО, МОЛИТЕ СЕ ГОСПОДУ да ИЗВЕДЕ ДЕЛАТЕЉЕ НА ЊИВУ СВОЈУ...

Архимандрит Гаврило

ПРИЛОГ ИСТОРИЈИ МАНАСТИРА КАЛЕНИЋА

манастир Каленић спада у најбогатије украшене цркве моравске групе споменика. Налази се код Трстеника и посвећен је Ваведењу Пресвете Џеве – Богородици. Саградио га је протовестијар Богдан са женом Милицом и братом Петром између 1413. и 1417. године.

Црква манастира Каленића је живописана непосредно по завршетку изградње. Фреске, које је изгледа радио више сликарa, својом нежношћу заузимају посебно место у историји српског живописа. Посебно је занимљива фреска Свадба у Кани Галилејској. Пrikazani су: Христос и Богородица, жених и невеста, кум и један старији човек и три младића који послужују. Ктиторска композиција на којој је приказан протовестијар Богдан са женом Милицом и братом Петром налази се на северном зиду Припрате.

Од 1820. године у манастиру је радила школа коју је водио Максим Савић, доцнији епископ шабачки. Улаган је велики труд да би се створила манастирска библиотека која је 1885. године бројала око 245 књига. Овде су од 1815. до 1839. године почивале мошти св. Стефана Првовенчаног.

Манастир Каленић је у својој бурној историји више пута страдао од Турака. Обнављали су га монаси а 1823. године обновио га је кнез Милош. Последња стручна рестаурација извршена је 1929. године. У наше време већ четири године трудом шумадијског епископа Саве у манастиру се изводе обимни радови.

У Архиву Србије сачуван је један докуменат без датума у коме непознати аутор саопштава записи из манастира Каленића. Због интересантности документа саопштавамо га у целини:

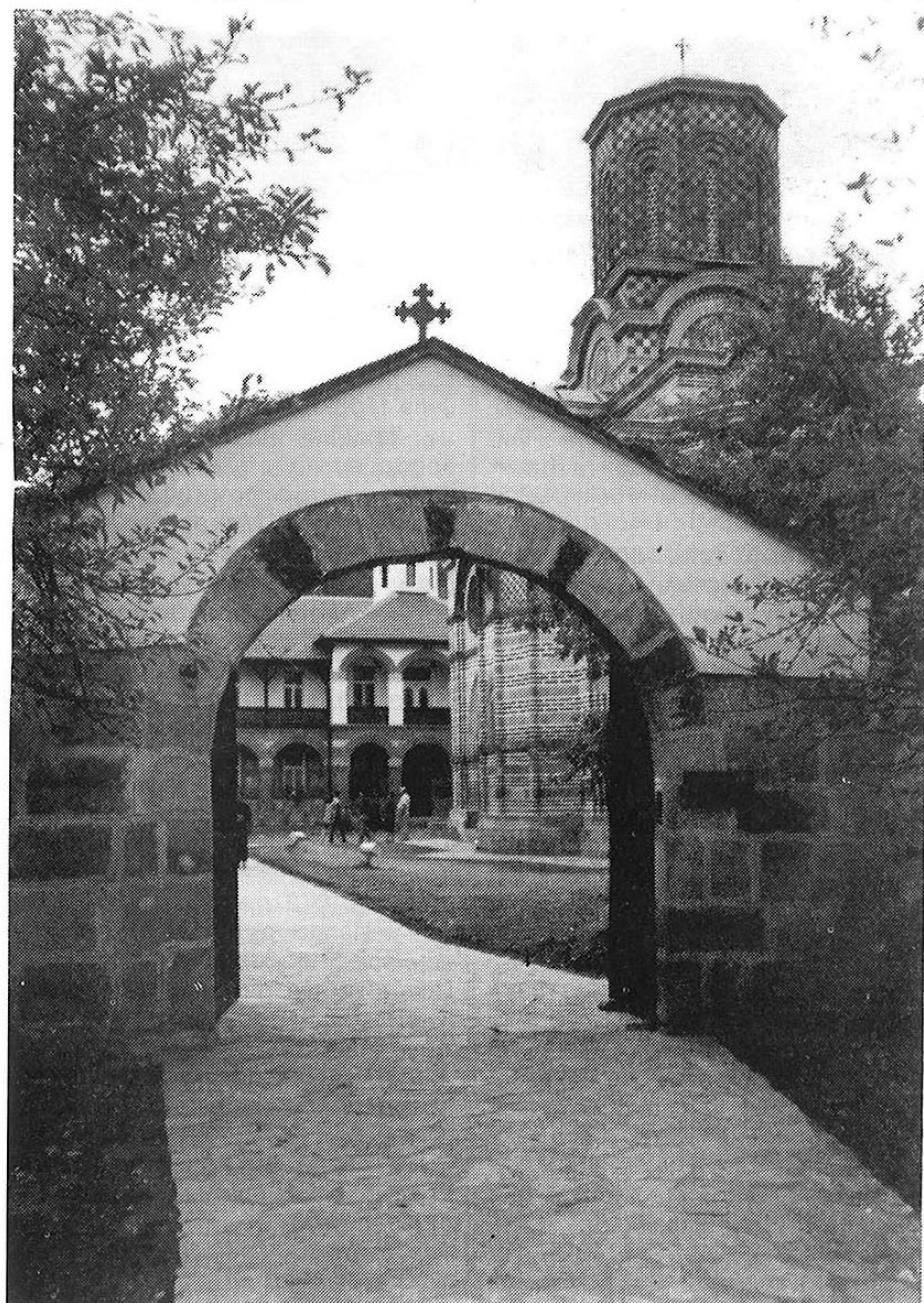
„Пошто је у Средњој цркви то=јест препрати с леве стране где је изображена породица Деспота Стевана, по избрисатом, и отвореном Малтеру и Кречу отрљаном нађено је Изображење Стефана, што над његовом главом написано стоји, Благоутробни Деспот Стефан; између Стефана стоји с десне стране лик женски до половине, али од половине горе проваљена су два

прозора у дувар, што су те слике замазане, и не зна се какве су слике; али од прилике може се Рачунати да је слика царице Милице.

С леве стране отворене су Слике још две, што стоји натпис над slikama Петар. Брат. Богдано=више се не може да зна зато што су отворена два прозора међу тим slikama, и све то закрпљено и кречом замазато: више изнутра нема никаквих записа старинских, а отворене су многе слике светитеља са обе стране на дувару.

Запис на дувару изпольји на цркви $\frac{1}{2} \frac{8}{3}$ Црков Сију обнови Трудом и иждивењем својим Благоверним и Христольубиви књаз Српски Милош Обреновић с благоверним Сином и наследником својим Миланом, вечнага воспоминанија својего ради љета од Рождества Христова 1823.

Дуги запис на цркви; Знати се Када дође свајти Краљ Стефан Перво=вјенчани и пренесени бивша из Сријема на 1815. љета +. Месеца Декемврија дана 28. у Манастир Каленић, храм пре-свјатја

Манастир Каленић

Богородици воведени и биша јего сије иждивени Јеромонахи свјато студенички и пострижници њега. Братство, Господин Архимандрит Самоил; Јеромонах Паисије; Јеромонах Моисије; Јеромонах Ђунасије; Јеромонах Гаврил; Јеромонах Макарије Јеродјакон;

Под % приложено у препису

1839. а тогожде љета месеца јуња дн€ 4. посвјашчен во Јепископа Шабачкија Јепархији; когоју правил пјат љет и успе 4. Јануарија 1844. в сеј обитељи.

Јеромонах Николај Пауновић из вранеша округа чачанског кој је као члан духовног Суда Епархије Шабачке умро 17. Јуна 1853. год. у

Родом из Грачаца округа Чачанског поживе 74. год. а престави се 14. марта 1888. год. вечно му памјат.

Манастир Каленић од 1884. год. нема нурије ниједно Село. Прича се када је Стефан Зидао Манастир Каленић, Кнез Лазар Питао га деси, на Које му Стјафан одговори да прави једну Задужбину онда Кнез Лазар каже па аиде да видимо гдји ти је та Задужбина, и тако дођу до близу Манастира на једно брдашце и одатле угледа се Манастир, и Кој се под Кнезом Лазарем презне на страну и кнез Лазар падне скоња; и од тог доба то место остане прозвато бубњиц; Које се и дан данашњи тако Зове бубњиц.

Када је дошао код цркве онда је казао да се та светлост кали да не би и други тако падали, и тако од каљења остане Каленић, што сви и дан данашњи Зову Каленић а не Калинић.

Од Манастира Каленића има до Јагодине осам сати до Крагујевца од Манастира Каленића има Седам Сати.

Од Манастира Каленића до манастира Љубостиње има 5 Сати, друмом, а преко планине с коњем три сата.

Нема у Манастиру Каленићу Књига у коју се уписује особено имена браће Манастирске, сем што имаду Слике Живописне стари калуђера у библиотеки Манастирској.

Нема никакве приче о постанку Манастира Каленића нити сам могао од кога Чути, а тако ни о ком Калуђеру као знатном и особито одличном и Заслужном.

Нема никаквих Рукописних Књига у Манастиру Каленићу осим једно Јевангелије и апостол један Старински што стоји написано на Корицама Евангелија, Сију Књигу глаголеми Јевангелије повезак аз грешњи и Манши Человјеџек Дијак, Николаје Стојанович од места Белога поља при Рјече Лиму 1463. Прича се када је Манастир Каленић зидан, да је камен вађен негде у гружи у Крагујевачком округу око Честина, и тај Кој је наређивао да се Камен носи За Манастир Каленић да је од сваки Кола по један Камен остављао и сазидао Манастир Каменац у Честину и Зато се прозвао Каменац; што су Стари Калуђери када су дошли из Ерцеговине обновили исти Манастир, стоји Запис на цркви Каленићки Калуђера и данас".

Архив Србије, ПО-К-32, бр. 142.

Предраг Пузовић

Каленић, манастирска црква Ваведења Пресвете Богородице

зидање Манастира Каленића шаљем.

Дебљина појаса од цигље 35. Сантиметара; а од тесаног камена дебљина појаса 24. Сантиметра.

Спља на дувару црквеном код проскомидије овај запис стоји. При њему Господин Архимандрит Василија биша тело лежит сеји љета 1816.

На дувару црквеном испод олтара: Здје Почивајет Јеромонах Леонтије пострижник Каленићки поживе 24. љета успе 1. октомврија 1828. љета.

У истом реду на дувару сјужне стране Здје Почива Јеромонах Моисије Јовановић пострижник Студенички, а родом Старовла поживе 64. љета успе 5. Септемврија 1831. љета.

Опет на дувару црквеном, Здје Почива Јеромонах Паисије Раденковић пострижник свјато Студенички поживе 62. год. престави се месеца 4. Јануарија 1838. љета.

Запис у цркви владике Максима на плочи под орманом где црквене књиге стоје; Здје Почивајет Раб божи Максим Рождени 1801. љета. Во Веси Вранеш окружија Чачанског пострижник в монаха Манастира Каленића в Јагодинском округу; и Рукопложен во дјакона 1821. во презвитера же 1824. љета произведен на Степен Архимандрита

Шапцу и тамо сахрањен.

Од Истока лежећа плоча на земљи испод цркве стоји надпис овдје леже кости Јеромонаха Максима поживе 26. љета успе 19. Јула 1858. љета.

Лежећа плоча до саме цркве испод врата с јужне стране овај надпис Здје почива Раб божи Архимандрит Макарије Јеремић. Рођен у Селу Самаилу округу Чачанском а пострижник Каленићки поживе љета 74. престави се Месецем Априла 25. 1863. год.

Са Северне Стране цркве лежећа плоча на земљи Јеромонах Гаврил Симић из Раинца умро је 15. Јуна 1872. год.

У Истом реду Здје почива Раб божи Архимандрит Каленићки Теофил П. Мијушковић из прњавора Каленићког поживе 56. љета а престави се 1872. љета 8. Децембра.

У Истом реду на плочи Здје почивајет Раб божи Монах Атанасије Поповић пострижник каленићки; Родио се у Селу Грачацу округу Крушевачком 1804. год. успе 1. Јануара 1882. год. овај Спомен подигоше јеромонах Максим и Јосиф. 2+

У Истом реду овде лежи тјело покоиног Паисија из Лепојевића 1879. год.

Под овом плочом леже посмртни остатци Моисеја Јовановића Архимандрита Манастира Каленића

У Владичанском двору у Темишвару ПРЕДСТАВЉЕНА КЊИГА „СРПСКО ПРАВОСЛАВЉЕ У РУМУНИЈИ”

Четвртог јуна ове године у Владичанском двору у Темишвару додогдила се једна лепа, ретка и врло значајна свечаност. Тога дана је промовисана књига инг. Стевана Бугарског „Српско православље у Румунији”. Овој реткој свечаности су присуствовали Преосвећена господа архијереји Сава и Константин, академици Пантић и Срејовић, Слободан Милеуснић, управник Црквеног музеја из Београда, проф. Аника Сковран и око тридесетак општина из Србије, који су допринели да се ова књига објави и уредник Зоран Колунџија коме припада заслуга око појаве ове књиге и њеног уметничког опремања. Ево, шта каже о овој књизи аутор књиге:

„Штампани радови о Темишварској епархији позни су и малобројни. Први шематизам Темишварске епархије, из пераprotoђакона Евгенија Летице, штампан је 1897. године, обимни статистички подаци прикупљени 1905. објављени су пет година касније у оквиру општег пре-гледа Карловачке митрополије, а веома је значајна грађа објављена у зборницима о раду Епархијске управе темишварске.

После Првог светског рата уследили су радови проте Слободана Костића: *Шематизам Православне српске епархије темишварске у Краљевини Румунији за 1924. годину* – први засебни приказ епархије образоване од црквених општина и манастира заосталих на територији Румуније из некадашњих епархија Вршачке и Темишварске; *Српска црква и школа у Румунији 1930. године* и *Статистички преглед Православне српске епархије темишварске за 1932. годину* – које заједно чине шематизам са обновљеним и допуњеним подацима; књига *Гробови епископа и грађана темишварских у Православном српском саборном храму темишварском 1757-1838* означила је добро документовано понирање у

епархијску прошлост, а Срби у Румунском Банату – озбиљну намеру да се целовито сагледа стање српског живља у Румунији после два и по века од Велике сеобе. Крај свих приговора који му се могу ставити са данашњих становишта, прата Слободан Костић је несумњиво веома много урадио на нашој нар-одно-црквеној монографији.

Нажалост, после њега је настао прекид дуг пола века.

Ова књига написана је на подстрек Његовог преосвештенства господина Саве, епископа шумадијског, администратора темишварског, а односи се на правно и чињеничко стање Православне српске епархије темишварске од јерархијске поделе у Карловачкој митрополији, озваничене 1864, и на податке о њеним саставним деловима – црквеним општинама и манастирима – од најстаријих времена до јуна 1994. године. Доња хронолошка граница је мањом спуштана, да би се одређени догађаји пратили у међусобној зависности и образовао оквир за опис савременог стања.

При састављању текста користио сам се постојећом библиографијом, посебно новијим монографским радовима, штампаним углавном у раздобљу 1980-1990, црквеним инвентарима, казивањима мештана и личним запажањима, јер сам сваку нашу богомольју поново посетио, да бих освежио утиске. Текст је претежно описан, а оцене – уколико их има – преузете су из постојећих стручних написа. Белешке уз основни текст сажете су на основне податке; за потпуније обавештење читалац је упућен на стручну литературу.

На предлог господе рецензената издвојено је и дописано поглавље *Додатак*, збир прилога основном тексту књиге, а на сугестију госпође лектор приложи су штампани у извornom облику; једино су

правописни знаци у крајњој нужди мењани ради правилног поимања текста.

Малобројна појашњења и допуне наведених текстова издвојена су у угластим заградама, а поједини текстови су преведени.

Свакако да је најупутније и најкорисније било ослањати се искључиво на извornе податке, и све преузето проверити према извornим докumentima из епархијског и парохијског архива. За то би се, међутим, морало најпре приступити сређивању архиве, а то је посао за више година, који тренутно нема услова ни да буде започет. Тако је, нажалост, и после пола века од последњег Костићевог рада, састављен текст који, иако допуњује и исправља своје претходнике, није коначан и сигурно подлеже даљим исправкама и допунама.

Згодно је на овом месту поновити тврђњу проте Слободана Костића да смо ми у Румунији национално и верски опстали захваљујући старању матичног народа и цркве, а такође захваљујући благонаклоности и разумевању румунског народа и државе, а речи Преосвећенога владике Саве да смо имали и имамо повољност што живимо заједно са румунским православним народом, чија је вера и приврженост Цркви позната у читавом православном свету и може нам служити за углед. Зацело, ми смо у Румунији увек уживали права као и све остале законом признате вероисповести, укључујући Румунску православну цркву. Штавише, у време када су наше везе са матичном Црквом биле отежане, имали смо помоћ Румунске православне цркве у школовању кандидата за свештенство и у рукополагању нових свештеника. Чињенице које ово потврђују ненаметљиво су се уткале и у грађу књиге.”

ЕПИСКОП ТЕМИШВАРСКИ АНТОНИЈЕ ВРАТИО СЕ СВОЈОЈ ПАСТВИ

Епископ темишварски Антоније (Нако) после скоро стогодишњег почивања „в земљи чуждје” – у Швајцарској, вратио се својој пасти у својој катедралној цркви у којој је нашао вечни покој.

Наиме, после одласка у мировину, епископ Антоније се настанио у Лозани, Швајцарска, где је живео, умро и сахрањен 1900. године. Када је пронађен гроб епископа Атнонија, заслугом г. Стевана Бугарског, потпредседника Епархијског савета у Темишвару, ступљено је у везу са управом гробља у Лозани од које се сазнalo да ће гробље почетком 1995. године бити раскопано. С благословом Преосвећеног епископа средњеевропског господина Константина, црквена општина у Цириху, заслугом протојереја Драшка Тодоровића, преузела је на себе све трошкове око ексхумације и преношења посмртних остатаака из Лозане у Темишвар.

У недељу пред Спасовдан ове године, у световазнесенском Саборном храму у Темишвару архијерејску литургију су служили Преосвећена господа архијереји: шумадијски и администратор темишварски Сава и средњеевропски Константин са већим бројем свештеника и ђаконом. После одслужженог парастоса, епископ Сава је у препуној цркви говорио о епископу Антонију и о његовом архијериском раду, а потом су посмртни остаци владике Антонија спуштени у гробницу која је припремљена испод амвона.

На литургији и парастору певао је мушки хор из Новог Сада.

АНТОНИЈЕ (Нако), епископ темишварски, 1865-1872.

Рођен је 1817. године у Коморану у познатој српској породици. Гимназију је завршио у свом родном месту, а потом филозофију и права. Након положеног адвокатског испита уписао се у Карловачку богословију и по завршетку био њеним професором од 1845. до 1852. године. Замонашен 1844. и рукоположен у чин јерођакона, а 1849. године у чин јеромонаха. Произведен је за архимандрита манастира Ходоша 1853. године, у којем се није дugo задржao. По Димитрију Руварцу, Антоније је био старешина манастира Ходоша од 28. јуна до 28. јула 1853. године, а по листи објављеној у монографији овога манастира, од априла до октобра 1853. године. Исте године је Антоније (Нако) прешао за настојатеља манастира Месића. Као архимандрит манастира Бездина, изабран је 1864. године за епископа темишварског. За време своје краткотрајне управе истакао се као строг епархијски архијереј и порадио на увођењу реда у својој пространој епархији.

Већ 1869. године поднео је молбу Светом архијерејском синоду „да се ослободи од управљања епархијом због болести и да се стави у стање покоја“.

Умирољен је 1872. године и као такав се настанио у Лозани, Швајцарска, где је и умро 1900. године.

С.Е.Ш.

ВЛАДИКА САВА У ТЕМИШВАРСКОЈ ГИМНАЗИЈИ „ДОСИТЕЈ ОБРАДОВИЋ“

Српска гимназијска настава у Румунији почела је са приватном ником гимназијом (1921–1934) ке-твельског свештеника Милана Николића, и наставила са државном редовном ником гимназијом (1934–1948). Школске године 1943–1944 отворена је и виша српска државна гимназија у Темишвару, која ће до 1948. постојати као секција, а од 1948. до 1961. као посебна српска гимназија. Од 1961. до 1990. биће поново свођена на секцију, а од 1990. постоји као посебна. Српска Виша Гимназија у Темишвару прославила је 1993. године педесет година од оснивања.

Од јануара 1990. г. предаје се веронаука основцима као опциони предмет. Почев са 1992–1993 школском годином веронаука се предаје са оцењивањем. Предавања из области веронауке одржавају се периодично и гимназијалцима по договору са разредним старешином.

У сваком разреду изнад табле налази се икона Господа Исуса Христа. У току божићног и ускршњег поста деца узимају учешће на тајну исповести и причешћа. За Светог Саву у школи се реже колач уз прикладан духовно-културни програм.

Током школске године 1993–1994, Његово Преосвећенство епископ Сава посетио је Српску Гимназију у Темишвару. Била је то прилика велике радости за све ђаке и наставнике. На самом улазу у школском дворишту ђаци су начинили дуг шпалир и са нестрпљењем чекали свог Архијереја. Заједно са ђацима Владику су дочекали школски инспектор Борислав Крстић, школски директор Ђока Мирјанић, наставници, учитељи и вероучитељ. Сваки ђак је пришао Владици за благослов са цветом у руци, а Владика је са стрпљењем и љубављу благословио свакога од њих.

Присуствујући часу веронауке епископ Сава се обрадовао интересовању и знању ђака. После одржане лекције Владика је дао корисне савете ђацима и подвукao чињеницу да је веронаука као предмет за изучавање веомабитан не само ради духовног и моралног васпитања, већ и на пољу изучавања ма којег другог предмета или друге науке.

У разговору са наставничким збором епископ Сава је изразио духовно задовољство које је доживео међу „паметном и лепом нашем српском децом“. Ове дивне прилике подсетиле су Владику на часове веронауке из његовог детинства.

Посета владику Саве нашој гимназији оставила је и у памћењу наше деце, а и у нашем, лепе и дубоке трагове.

јерјеј Бранислав Станковић,
вероучитељ

Адвентисти у Крагујевцу

НЕЗВАНИ ГОСТ У ТУЂОЈ КУЋИ

Крајем јануара ове године припадници Адвентистичке секте су у Крагујевцу организовали серију предавања са темом Хришћанство или атеизам. Град су облепили нападно жутим плакатима на којима није стајало ко је организатор предавања, што је Крагујевчане довело у недоумицу, изазвало револт, а завршило се тиме што је неко разбио врата и прозор на кући која припада Адвентистичкој секти. Проповедник поменуте секте је протествовао у крагујевачком листу „Светлост” наводећи да се у последње време врши сатанизација адвентиста, а да Православна црква својом нетolerанцијом индиректно сноси одговорност за овај чин. У наставку преносимо из „Светлости” одговор ђакона Саборне цркве у Крагујевцу Зорана Крстића, адвентистичком проповеднику.

„Свако је одговоран за своје поступке. За изговорену реч онај који је изговори, за дело онај ко га учини, за писану реч онај ко се испод ње потпише. Православна се црква „потписује” испод одлука

својих Сабора а није ми познато да се иједан Сабор бавио адвентистичком сектом или пак, позивао на верску нетрпљивост. Разбијање прозора и врата на кући Адвентистичке секте у Карађорђевој улици, у сваком случају представља варварски чин за кога је одговоран онај који га је учинио. Али, поред тог несумњивог варварства постоји и још једнодуховно, које је на души свих секти које делују на нашем простору, па тако и Адвентистичке. Најпре, кад већ говоримо о „потписивању” као основном реду, зашто се, Господине Проповедниче, нисте потписали на својим нападним, жутим плакатима којима сте облепили читав град? Зар је потребно да се скривате иза неодређеног назива некакве библијске школе и да тиме доводите људе у забуну где иду и кога слушају? И то исто тако спада у варварство које се зове обмана. Затим, оно што је најбесмисленије, то је Ваш позив на толеранцију. Као да у Цркви важе правила политичке игре и као да Црква треба да се саображава политичким идеалима грађанској друштва. У Цркви не постоји начело толеранције, већ само љубави. И то љубави према сваком човеку, као икони Божијој, уз апсолутно поштовање његове слободе и његових убеђења. Све док је жив, док живи у Цркви, постоји нада да ће се покајати и променити, евентуално, своја погрешна убеђења. Али, оног тренутка кад неко почне да проповеда своја погрешна убеђења, да придобија присталице и да формира неку другу заједницу, ван Цркве, тада је учинио највећи грех и задао Цркви најболнију рану која се зове раскол. Од тог тренутка он више не сабира са Христом, већ расипа, он не уједињује већ раздваја и показује кому је отац (Ђаво – од грчке речи диаволос – диавало-раздвајати). У томе је Ваш највећи грех Господине Проповедниче, то што сте расколник. Што не сабирате српски народ, већ га даље делите. Као да нам није довољно политичких деоба већ су нам сада и верске потребне? Све секте, укључујући и Вашу Господине Проповедниче, су искључиво духовни феномен запада, настао у клими и историјским околностима запада. У последњих седам векова, односно од Богумила, ниједна се верска секта није појавила на овим просторима, док нисте Ви и вама слични са запада дошли. После свега 'лепог' што нам је запад даровао у току читавог двадесетог века само нам је још и западна вера фалила. И, на крају, треба да Вам буде јасно да после Ђирила и Методија и Светог Саве, Србија није више мисионарско подручје и да сте Ви незвани гост у туђој кући. На овим просторима живе хришћани, у својој Српској православној цркви бар десет векова пре него што се и родио Ваш амерички фармер – оснивач.”

Година XVI
1-3/1995.
Издаје Српска православна епархија шумадијска
Иzlazi шest puta godišnje
Уређује Одбор
Главни и одговорни уредник
Драгослав Степковић
Уредништво и администрација
„КАЛЕНИЋ”
Главна улица 67
34000 Крагујевац
Телефон: 034/32-642
Жиро рачун: „Каленић”
издавачка установа
Епархије шумадијске
Број жиро рачуна
61700-621-37-80700-86381
Број девизног рачуна:
61700-621-37-727104-07002947
ЈИК Банка д.д. Београд
Пословна јединица Крагујевац
Штампа:
„БИГ” Београд
ул. Гочка 59а
Тираж:
3.600 примерака

